

OPPIMATERIAALEJA

PUHEENVUOROJA

RAPORTTEJA 119

TUTKIMUKSIA

Ismo Kantola, Ville Hyyppä, Leena Walta,
Laura Heinonen, Mauri Kantola, Mika Suutari,
Iiro Ruuska & Hilikka Torikka

ONNISTUMISIA OMALLA TIELLÄ

Sosiaalialan koulutusohjelman (Turku)
arviointiraportti

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPPIMATERIAALEJA

PUHEENVUOROJA

RAPORTTEJA 119

TUTKIMUKSIA

Ismo Kantola, Ville Hyypä, Leena Walta,
Laura Heinonen, Mauri Kantola, Mika Suutari,
Iiro Ruuska & Hilikka Torikka

ONNISTUMISIA OMALLA TIELLÄ

Sosiaalialan koulutusohjelman (Turku)
arviointiraportti

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

TURUN AMMATTIKORKEAKOULUN
RAPORTTEJA 119

Turun ammattikorkeakoulu
Turku 2011

ISBN 978-952-216-223-6 (painettu)

ISSN 1457-7925 (painettu)

Painopaikka: Tampereen yliopistopaino – Juvenes Print Oy, Tampere 2011

ISBN 978-952-216-224-3 (PDF)

ISSN 1459-7764 (elektroninen)

Jakelu: <http://loki.turkuamk.fi>

TIIVISTELMÄ

Ismo Kantola, Ville Hyypä, Leena Walta, Laura Heinonen, Mauri Kantola, Mika Suutari, Iiro Ruuska & Hilikka Torikka

Onnistumisia omalla tiellä – sosiaalialan koulutusohjelman (Turku) arviointiraportti

Turun ammattikorkeakoulun raportteja 119

45 s. + 5 liites.

Turku: Turun ammattikorkeakoulu, 2011.

ISBN 978-952-216-223-6

ISSN 1457-7925

ISBN 978-952-216-224-3 (PDF)

ISSN 1459-7764 (elektroninen)

Sosiaalialan koulutusohjelman (Turku) arviointi oli järjestyksessä seitsemäs Turun ammattikorkeakoulussa toteutettu koulutusohjelman ristiinarviointi. Tavoitteena on kehittää koulutusohjelmien suunnittelu- ja toteutusprosesseja sekä tukea pedagogista johtamista.

Ammattikorkeakoulun rehtori nimesi 29.9.2010 ristiinarvioinnin kahdeksanhenkisen arviointiryhmän. Arvioinnin kohteiksi määriteltiin rehtorin toimeksiannon ja ristiinarviointien käsikirjan pohjalta laadunvarmistuksen menettelyt, jolloin tarkasteluun tulivat opetuksen suunnittelu, opetus ja ohjaus, oppimisen arviointi sekä pedagoginen johtaminen ja kehittäminen. Ryhmä tarkasteli myös opetuksen tavoitteiden ja menetelmien yhteensopivuutta. Erillisteemaksi valittiin tieto- ja viestintätekniikka mukaan lukien sosiaalisen median hyödyntäminen opetuksessa. Koulutusohjelma laati itsearviointiraportin ja toimitti arviointiryhmälle kirjallisia näyttöjä toiminnastaan. Arviointiryhmä perehtyi itsearviointiraporttiin, näyttöihin sekä koulutusohjelman työtiloihin Messi-internetissa sekä opetussuunnitelmiin ja opintojaksosuunnitelmiin SoleOPS-järjestelmässä ja Optima-verkko-oppimisalustalla. Arviointivierailulla 19.4.2011 haastateltiin tulosalueen ja koulutusohjelman johto, opettajat ja opiskelijat. Kaikki haastattelut tallennettiin ja litteroitiin myöhemmää analyysia varten.

Arviointiryhmän katsoo, että sosiaalialan koulutusohjelman pedagoginen rakenne on ansiokas ja harkittu sekä innovaatiopedagogiikkaa tukeva. Laajat opintojaksot mahdollistavat syventymisen opittavaan ainekseen ja oman oppi-

misen arviointiin. Kuhunkin opintojaksoon sisältyy työelämäprojekti tai harjoittelu. Koulutusohjelman projektitoiminta on monipuolista, mikä mahdollistaa opiskelijan ammatillisen suuntautumisen projektioiskelun muodossa. Tietoperustaa heijastetaan koko ajan työelämäprojekteihin. Teoriaa ja projektin kulkua käydään läpi tutoriaaliryhmissä, mikä edistää opiskelijoiden oppimista.

Arviointiryhmä pitää koulutusohjelman ohjauskulttuuria vahvana. Tuutoritii mi toimii järjestelmällisesti, ja tuutorointia ohjaa suunnitelma. Opiskelijat kokevat, että opettajat ovat helposti lähestyttäviä ja että heillä on aitoa kiinnostusta opiskelijoihin.

Koulutusohjelman vahvuuksiin lukeutuvat opiskelijapalautemenettelyt, kuten hyvin toimiva palautepäiväkäytäntö. Koulutuspäällikkö lähettää opiskelijoille kirjeen palautteista ja toimenpiteistä. Opintojaksokohtainen Optiman palauttejärjestelmä on selkeästi suunniteltu sekä looginen perustuen opintojakson tavoitteisiin. Palautejärjestelmä tukee opiskelijan itsereflektiota.

Arviointiryhmän näkemyksen mukaan koulutusohjelmalla on joitakin heikkouksia. Opintojaksojen toteutussuunnitelmakäytäntö on tällä hetkellä hie man epämääräinen. Tietosisältöjen kirjaamiskäytäntö ja suhde lukujärjestykseen ovat siirtymävaiheessa. Valmius ottaa käyttöön ammattikorkeakoulussa yhteisesti sovittuja työkaluja ja toimintatapoja on heikko. Joustavia opintopolkuja on mahdollistettu vielä varsin niukasti. Opiskelijoilla on rajalliset mahdollisuudet valita valinnaisia tai vapaasti valittavia opintojaksoja. Opiskelijoiden on vaikea löytää tietoa vapaasti valittavista opintojaksoista. Opiskelijat kaipaavat enemmän palautetta oppimisestaan ja edistymisestään opettajilta. Opiskelijat kokevat, että opintosuoritusten arviointi ei välttämättä ole tasalaatuisia opettajien ja opintojaksojen välillä.

Tukeakseen koulutusohjelman kehittämistyötä arviointiryhmä suosittelee seuraavia kehittämistoimia:

- Koulutusohjelman tulee siirtää Optima-toteutussuunnitelmien sisältö SoleOPSiin ja keskittää opiskelijalle suunnattu ohjeistus ja ajantasainen tiedotus yhteen paikkaan. Koulutusohjelman tulee mahdollistaa nykyistä paremmin joustavia opintopolkuja. HOPS:ien joustavuutta tulee lisätä ja ottaa SoleHOPS hallitusti käyttöön. Koulutusohjelman kannattaa laajentaa sosiaalisen median työkalujen käyttö nykyistä useammille opettajille.

- Arvioinnin läpinäkyvyyttä ja tasalaatuisuutta tulee parantaa. Osaamis pohjaista arviointia pitää selkeyttää ja kuvata osaamisen tasot (1–5). Arviointikehikon soveltaminen ja osaamisen tasokuvausten laatiminen on hyvä keino konkretisoida aikaisemmin ilmeisen suuria ja abstrakteja tavoitteita. Koulutusohjelman tulee varmistaa, että opintojen tavoitteet, toteutus ja arviointi ovat linjassa keskenään.
- Ammattikorkeakoulun yhteisten ratkaisujen ja uusien toimintamallien joustava käyttöönotto antaisi enemmän aikaa varsinaiseen sisällölliseen ja pedagogiseen kehittämiseen. Arviointiryhmä katsoo, että koulutusohjelman tulee priorisoida pedagogiset kehittämiskohteet ja toteuttaa valitut hankkeet määrätietoisesti. Sosiaalialan koulutusohjelman kannattaa lisätä yhteistyötä muiden tulosalueiden kanssa.

SISÄLTÖ

ESIPUHE	7
I KOULUTUSOHJELMAN RISTIINARVIOINTI	9
1.1 Arvioinnin tausta	9
1.2 Arvioinnin kohde ja arviointiryhmä	11
1.3 Arvioinnin teemat ja kysymykset	12
1.4 Arviointiprosessi	15
2 KOULUTUSOHJELMAN, OPETUSSUUNNITELMAN JA OPETUKSEN SUUNNITTELU	16
2.1 Opetussuunnitelmatyöskentely	16
2.2 Toteutussuunnitelmakäytäntö	21
3 OPETUS JA OHJAUS	23
3.1 Opetuksen ja oppimisen peruslinjaukset	23
3.2 Innovaatiopedagogiikka	25
3.3 Verkostoituminen ja monialaisuus	27
3.4 Opiskelijoiden ohjaus	28
3.5 Tieto- ja viestintätekniiikan hyödyntäminen	29
3.6 Harjoittelu ja opinnäytetyö	31
4 OPPIMISEN JA TOIMINNAN ARVIOINTI	35
4.1 Oppimisen arviointikäytännöt	35
4.2 Opiskelijapalaute	36
5 KOULUTUSOHJELMAN JOHTAMINEN JA KEHITTÄMINEN	38
5.1 Pedagoginen kehittäminen	38
5.2 Koulutuksen kehittämisaskeleet	39
6 YHTEENVETO JA SUOSITUKSET	41
6.1 Vahvuudet	41
6.2 Heikkoudet	42
6.3 Suositukset	42
LÄHTEET	44
LIITTEET	46

ESIPUHE

INNOVAATIOPEDAGOGIIKKA LAADUNVARMISTUKSEN TUKENA

Turun ammattikorkeakoulun laatujärjestelmän tehtävänä on varmistaa, että asetetut tavoitteet saavutetaan. Tavoitteet voivat olla koulutuspolitiikasta, alueellisesta työvoiman kysynnästä sekä muista seikoista johdettuja strategisia tavoitteita. Tavoitteita on löydettävissä myös toimintasuunnitelmasta, talousarviosta, henkilöstösuunnitelmasta, opintojakson toteutussuunnitelmasta ja henkilökohtaisesta opintosuunnitelmasta. Laatujärjestelmä voidaan nähdä siten strategisten ja muiden suunnitelmien toimeenpanon välineenä.

Turun ammattikorkeakoulun laatujärjestelmän keskeinen piirre on jatkuvan parantamisen laatusykli, joka tunnetaan myös PDCA-syklinä. Sosiaalialan koulutuksen ristiinarviointi on tehty oikeaoppisesti noudattaen tätä vakiintunutta menettelytapaa, joka etenee kerta toisensa jälkeen suunnittelusta, toteutukseen, arviointiin ja kehittämiseen. Koulutusohjelman ristiinarviointi voidaan nähdä osana koulutusohjelman pitkäjänteistä kehittämistä. Systemaattisesti ja riittävän pitkään toistettuna tämä laatusykli johtaa toiminnan korkeaan laatuun.

Koulutuksen laatu tarvitsee tuekseen myös pedagogista ajattelua. Turun ammattikorkeakoulun virallisena profilina on innovaatiopedagogiikka, jossa monialaisiin asiakastarpeisiin perustuva soveltava tutkimus- ja kehitystoiminta integroidaan joustavasti opetukseen yrittäjyyttä ja kansainvälistä toimintaa unohtamatta. Alueen kehittymistä tukevat innovaatiot syntyvät ryhmien yhteistoiminnallisissa oppimisessa, jota täydentää erilaisissa verkostoissa tapahtuva oppiminen. Vaikka korkeakoulutuksessa voi olla innovaatioita, innovaatiopedagogiikka pyrkii edistämään nimenomaan työelämässä hyödynnettäviä uusia tai uudistettuja tuotteita, palveluita tai toimintatapoja.

Innovaatiopedagogiikkaa on toteutettu Turun ammattikorkeakoulussa koko 2000-luvun ajan, mutta terminä se yleistyi vasta rakennustekniikan huippuyksikköarvioinnissa ja Turun ammattikorkeakoulun strategiaprozessissa, jossa määriteltiin Turun ammattikorkeakoulun profiiliksi vuosina 2009–2010. Tämä monialaisen ja suuren ammattikorkeakoulun pedagoginen lähestymistapa ei tarjoa opetukselle yksityiskohtaisia opetusmenetelmiä, vaan antaa sille autonomiaa opetusmenetelmien valinnan suhteen.

Sosiaalialan koulutusohjelman ristiinarviointi tarjoaa runsaasti kehittämiskohteita. Pitkäjänteinen kehittämistyö tulisi ottaa huomioon toimintasuunnitelmaa sekä muita suunnitelmia tehtäessä ja toimeenpantaessa.

Juha Kettunen

Turun ammattikorkeakoulun rehtori

I KOULUTUSOHJELMAN RISTIINARVIOINTI

I.1 ARVIOINNIN TAUSTA

Korkeakoulujen arviointineuvosto on toteuttanut vuodesta 2005 lukien korkeakoulujen laatujärjestelmien auditointeja. Niiden tavoitteena on tukea korkeakouluja niiden kehittäessä laatujärjestelmiään korkeakoulujen eurooppalaisen laadunvarmistuksen periaatteiden (ENQA 2009) mukaisesti. Auditoinnin kohteena on laatujärjestelmä, jonka kukin korkeakoulu on kehittänyt omista lähtökohdistaan ja omien tavoitteidensa mukaisesti. Korkeakoulujen arviointineuvoston (KKA) toteuttamissa auditoinneissa arvioidaan laatujärjestelmän tarkoituksenmukaisuutta ja dynaamisuutta, jolloin näkökulmina ovat laadunhallinnan menettelytapojen kattavuus, toimivuus ja vaikuttavuus. Auditoinnissa arvioidaan, miten hyvin laatujärjestelmä vastaa strategisen johtamisen ja toiminnanohjauksen tarpeisiin. (KKA 2010.)

Tutkintotavoitteisen koulutuksen osalta auditoinnissa tarkastellaan myös laadunhallinnan menettelyiden vaikutusta toiminnan tuloksiin. Tuloksia verrataan korkeakoulun itse asettamiin tavoitteisiin. Pyrkimyksenä on kiinnittää huomiota laadunhallinnan vaikuttavuuteen. (KKA 2010.)

Turun ammattikorkeakoulu läpäisi KKA:n organisoiman laatujärjestelmän auditoinnin hyväksytysti tammikuussa 2010. Auditointiraportissa todetaan, että Turun ammattikorkeakoulun laatujärjestelmä kattaa varsin hyvin ammattikorkeakoulun toiminnot. Laadunvarmistuksen keskeiset menettelytavat muodostavat eheän kokonaisuuden ja menettelytavat ovat pääosin yhtenäiset eri tulosalueilla. Laatujärjestelmä rakentuu jatkuvan kehittämisen mallin pohjalle.

Auditointiraportissa todetaan, että koulutuksen laadunvarmistuksen menettelyistä koulutusohjelmien ristiinarviointi on hyvä käytäntö, josta kannattaa jatkossa kehittää keskeinen osa laatujärjestelmän toimivuuden arviointia. Ristiinarviointia varten kootaan Turun ammattikorkeakoulun asiantuntijoista koostuva arviointiryhmä, jonka tehtävänä on toteuttaa tietyn ennalta määritellyn

koulutusohjelman kehittävää arviointi. Arviointiryhmä kootaan aina erikseen kunkin valitun koulutusohjelman arviointia varten. Koulutusohjelmien ristiinarvioinnit aloitettiin vuonna 2007. Tässä raportissa kuvataan järjestyksessä seitsemännen ristiinarvioinnin toteutus ja tulokset. Arvioinnin kohteena on Turussa toimiva sosiaalialan koulutusohjelma.

Kansallinen korkeakoulutuksen laadunvarmistuksen työryhmä (Opetusministeriö 2004) painotti, että laatujärjestelmä vaatii tuekseen laajasti omaksutun laatukulttuurin eli yksilöllisen ja kollektiivisen sitoutumisen laadun ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Ristiinarvioinnit vahvistavat osaltaan arviointiosaamista ja laatukulttuuria koko ammattikorkeakoulussa. Ristiinarviointi on arviointiryhmän ja arvioitavan koulutusohjelman kehittymisprosessi, jossa olennaista on muutoksen ja kehityksen tukeminen eikä sovittujen menettelytapojen toteutumisen seuranta. Arvioinnilla kehitetään koulutusohjelmien suunnittelukäytäntöjä, opetuksen toteutusprosesseja, arviointikäytäntöjä sekä toiminnan kehittämisen johtamista. Ristiinarviointi kattaa näin jatkuvan parantamisen laatusyklin kaikki vaiheet. Turun ammattikorkeakoulussa koulutusohjelman ristiinarviointi on määritelty arviointiprosessiksi, jossa

- eri tulosalueiden ja toimintojen edustajat arvioivat toisen tulosalueen toimintoja yhden koulutusohjelman kehyksessä ja perehtyvät samalla koulutusohjelman arviointiin käytännössä
- arviointiosaaminen vahvistuu ja kumuloituu kattavasti ammattikorkeakoulun eri yksiköissä
- arviointiyhteistyö on luonteeltaan myönteistä ja rakentavaa vuorovaikutusta, mikä osaltaan tuottaa mahdollisuuksia oppia muiden kokemuksista ja näkemyksistä
- noudatetaan kehittävän arvioinnin periaatetta
- noudatetaan sovittuja eettisiä periaatteita
- tuotetaan dokumentoitua tietoa korkeakoulutuksen laadusta
- levitetään hyviä käytänteitä koko ammattikorkeakoulussa.

1.2 ARVIOINNIN KOHDE JA ARVIOINTIRYHMÄ

Rehtori päättää arvioitavista koulutusohjelmista ja nimittää arviointiryhmät kehityspäällikön esittelystä. Ammattikorkeakoulun johtoryhmässä 24.3.2009 sovittiin, että sosiaalialan koulutusohjelma (Turku) Hyvinvointipalvelut -tuusalueelta osallistuu koulutusohjelmien ristiinarviointiin vuonna 2011.

Seuraavassa taulukossa esitetään hieman tilastotietoa arvioinnin kohteena olevasta koulutusohjelmasta:

TAULUKKO 1. *Sosiaalialan koulutusohjelma (Turku). Lähde: 4T.*

Sosiaalialan koulutusohjelma (Turku), nuorten koulutus	2008	2009	2010
Opiskelijamäärä (läsnäolevat)	189	207	241
Ensisijaiset hakijat/aloituspaiikat	8,3	9,8	11,0
Opiskelijatytyväisyys	2,4	3,3	3,1
Tutkintojen määrä	56	31	36
Tutkinnon suorittaneet / 5 vuotta aikaisemmin aloittaneet (%)	92,1 %	82,4 %	75,5 %
Eroamisaste, normiaikaiset nuoret	4,10 %	5,50 %	5,2 %

Rehtori nimitti kehityspäällikön esityksestä sosiaalialan (Turku) koulutusohjelman arviointiryhmään seuraavat henkilöt:

- Ismo Kantola, kehityspäällikkö, puheenjohtaja
- Leena Walta, yliopettaja
- Ville Hyypä, lehtori
- Mauri Kantola, koulutuspalvelupäällikkö
- Mika Suutari, koulutusopettaja
- Laura Heinonen, lehtori
- Iiro Ruuska, opiskelijaedustaja
- Hilikka Torikka, tietohallintovastaava, sihteeri

Rehtorin päätöksessä todetaan, että arviointiryhmän tulee tarkastella koulutusohjelman laadunvarmistuksen menettelyiden toimivuutta, osaamisperustaisuutta opetussuunnitelmassa sekä opetuksen tavoitteiden ja menetelmien yhteensopivuutta.

1.3 ARVIOINNIN TEEMAT JA KYSYMYKSET

Arviointiteemat ja kysymykset perustuvat ammattikorkeakoulun strategioihin ja tavoitteisiin, ristiinarvioinnin tavoitteisiin sekä ammattikorkeakoulun arviointiosaamiseen ja kokemukseen.

Itsearviointia edeltävässä vaiheessa tulosalueen johtaja ja koulutuspäällikkö voivat täydentää arviointikysymyksiä koulutusohjelman kannalta keskeisistä arvioitavista kohteista. Yleisten ja yhteisten teemojen lisäksi voidaan keskittyä arvioimaan koulutusohjelmalle tärkeitä asioita.

Koulutusohjelman arvioinnin kohteista käytiin keskustelu 4.1.2011 arviointiryhmän, koulutusohjelman koulutuspäällikön ja tulosalueen koulutusjohtajan kanssa. Tällöin sovittiin arvioinnin aikataulusta ja painoalueista. Arviointikohteeksi rajattiin nuorten koulutus. Erillisteemaksi valittiin tieto- ja viestintäteknikka mukaan lukien sosiaalisen median hyödyntäminen opetuksessa. Koulutusohjelman itsearviointia ja ulkoista arviointia ohjaavat teemat ja kysymykset olivat seuraavat:

A. KOULUTUSOHJELMAN, OPETUSSUUNNITELMAN JA OPETUKSEN SUUNNITTELU

- Miten opetussuunnitelma laaditaan? Miten OPS-työ on vastuutettu ja ketkä siihen osallistuvat?
- Miten OPS-työssä suunnitellaan osaamisen kehittyminen?
- Millainen pedagoginen lähtökohta ohjaa opetussuunnitelman ja opetuksen suunnittelua?
- Miten suunnitellaan ohjauksen sekä tutkimus- ja kehittämistyön integrointi opetukseen?
- Millainen on koulutusohjelman toteutussuunnitelmakäytäntö? Mikä merkitys toteutussuunnitelmalla (”totsulla”) on opettajan työssä ja opiskelijalle?

- Mitä hyvää koulutusohjelman toteutussuunnitelmakäytännössä on?
- Mitä kehittämistä koulutusohjelman toteutussuunnitelmakäytännössä on?
- Miten toteutussuunnitelmat kytkeytyvät opiskelijoiden työjärjestyksiin?
- Miten osaamisperustaisuus ilmenee opetussuunnitelmassa, toteutussuunnitelmissa ja arvioinnissa?

Koulutusohjelma toimittaa 3–5 kohdasta näytön.

B. OPETUS JA OHJAUS

- Miten innovaatiopedagogiikka näkyy koulutusohjelman toiminnassa?
- Miten työelämäyhteyksiä ja koulutusohjelman tutkimus- ja kehitystyötä hyödynnetään opiskelijan oppimisessa ja opetuksessa?
- Mitä yhteistyötä koulutusohjelma tekee muiden koulutusohjelmien kanssa ja yli tulosaluerajojen?
- Mitä opetusmenetelmiä koulutusohjelmassa käytetään?
- Arvioi, miten hyvin opetusmenetelmät sopivat oppimistavoitteisiin.
- Miten opetussuunnitelmassa mahdollistetaan joustavat opintopolut?
- Millainen on HOPS-käytäntö?
- Miten usein ja millä tavalla opiskelijoiden kanssa käydään HOPS-keskusteluja?
- Millaista on koulutusohjelman opettajien yhteistyö opetuksessa ja opiskelijoiden ohjauksessa?
- Miten tieto- ja viestintätekniikkaa hyödynnetään opetuksessa?
- Miten koulutusohjelma on hyödyntänyt sosiaalista mediaa opetuksessa? Millaisia ovat kokemukset oppimisen näkökulmasta?

Koulutusohjelma toimittaa 3 kohdasta näytön sovittavalla tavalla.

C. OPPIMISEN JA TOIMINNAN ARVIOINTI

- Millainen itsearvioinnin käytäntö koulutusohjelmassa on? Miten toiminnan onnistumista (arviointi ja palaute) käsitellään koulutusohjelmassa?
 - Millaisilla arviointimenetelmillä arvioidaan, onko opiskelijalle muodostunut jäsentynyt ja syvällinen näkemys opiskeltavista aiheista? Arvioi käytettäviä arviointimenetelmiä.
 - Miten koulutusohjelmassa kerätään opintojaksopalautea?
 - Millaisia ovat palautepäivän kokemukset koulutusohjelmassa?
- Koulutusohjelma toimittaa 2 kohdasta näytön.

D. PEDAGOGINEN JOHTAMINEN JA KEHITTÄMINEN

- Mitä koulutusohjelman yhteinen pedagoginen kehittäminen tarkoittaa käytännön toimintana? Milloin ja missä sitä tehdään?
 - Miten pedagogiset valinnat on määritelty?
 - Miten koulutusohjelmassa ohjataan pedagogista työtä (kuka/ketkä ohjaavat – vastuut?)
 - Miten koulutusohjelman opettajan pedagogista osaamisen kehittämistä tuetaan?
 - Mitkä ovat seuraavat suunnitellut askeleet koulutusohjelman kehittämisessä?
 - Kuvaa, miten tämä itsearviointiraportti on tehty ja ketkä ovat sen laatimiseen osallistuneet?
- Esittäkää 2 kpl esimerkkejä siitä, miten arviointia ja palautetta on hyödynnetty toiminnan kehittämisessä.

1.4 ARVIOINTIPROSESSI

Arviointiryhmä perehtyi itsearviointiraporttiin ja pyysi koulutusohjelmalta lisämateriaalia arvioinnin tueksi.

Arviointivierailua varten arviointiryhmä laati haastattelukysymykset. Haastateltavat ryhmät olivat koulutusohjelman johto, opettajat ja opiskelijat. Arviointiryhmä oli valmistautunut vierailuun perehtymällä itsearviointiraporttiin ja siihen liittyviin koulutusohjelman valitseisiin kirjallisiin näyttöihin, pyydettyyn lisämateriaaliin sekä Turun ammattikorkeakoulun intranettiin (Messi) ja opetussuunnitelmiin SoleOPS:ssa. Liitteessä 2 on arviointivierailun ohjelma. Sosiaalialan koulutusohjelman (Turku) arviointiprosessin kulku on esitetty taulukossa 1.

TAULUKKO 1. *Sosiaalialan koulutusohjelman (Turku) arviointiprosessi.*

Ajankohta	Vaihe
AMK:n johtoryhmän kokous 24.3.2009	Sovittiin sosiaalialan koulutusohjelman (Turku) osallistumisesta ristiinarviointiin vuonna 2011
29.09.2010	Arviointiryhmän nimeäminen
04.01.2011	Arviointi räätälöitiin ja aikataulutettiin koulutusjohtajan ja koulutuspäällikön kanssa
18.01.–18.03.2011	Itsearvioinnin tekeminen (koulutusohjelma)
19.03.–18.04.2011	Perehtyminen itsearviointiraporttiin ja taustamateriaaliin, arviointiryhmän koulutus, työjaosta ja vastuista sopiminen, arviointivierailuun valmistautuminen
19.4.2011	Arviointivierailu
20.4.–17.10.2011	Raportointi (arviointiryhmän työskentelyä)
14.12.2011	Raportin julkistaminen ja arviointiryhmän palautetilaisuus koulutusohjelmalle

2 KOULUTUSOHJELMAN, OPETUSSUUNNITELMAN JA OPETUKSEN SUUNNITTELU

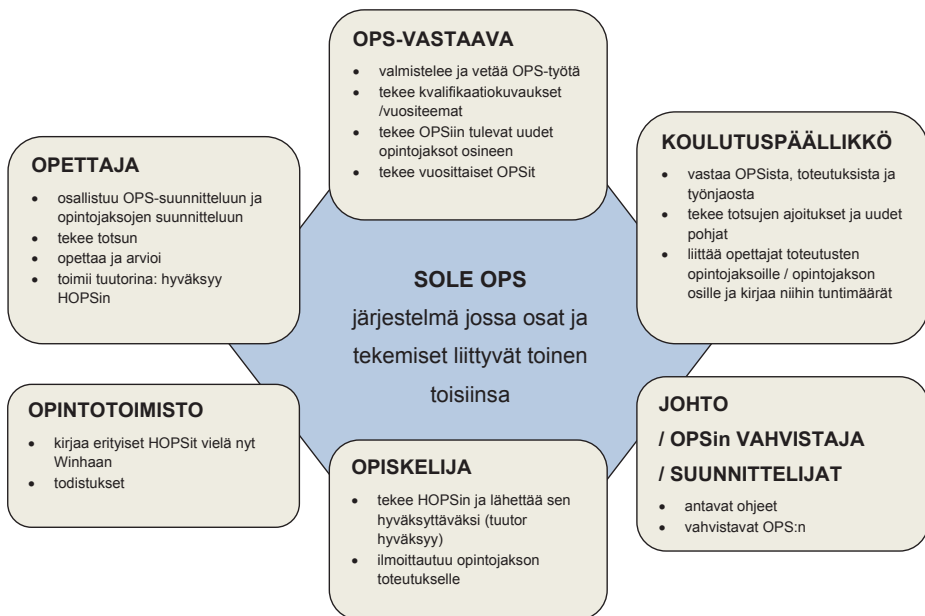
2.1 OPETUSSUUNNITELMATYÖSKENTELY

Koulutusohjelmassa laaditaan opetussuunnitelma (OPS) vuosittain. Ajallisesti opetussuunnitelmatyötä ohjaa Turun ammattikorkeakoulun yhteinen OPS-työn vuosikello ja rakenteellisesti SoleOPS-tietojärjestelmä. Opetussuunnitelmat pohjautuvat edelliseen opetussuunnitelmaan, jonka lisäksi työskentelyssä otetaan huomioon ammattikorkeakoulun OPS-työryhmältä ja koulutuksen kehittämisen päälliköltä tulevat ohjeistukset sekä yleiset koulutusta koskevat linjaukset, kuten yhteiset ammattikorkeakoulututkintoja koskevat sekä alakohtaiset kompetenssikuvaukset.

Sosiaalialan koulutusohjelman opetussuunnitelmatyössä otetaan huomioon ammattikorkeakoulun tehtävän mukainen työelämälähtöisyys, joka ilmenee osaamisvaatimuksina. Koulutusohjelman työelämälähtöisyyttä tukevat toimintasuunnitelmassa kuvatut laajat ja monipuoliset työelämäyhteydet ja tulevaisuusverstastyöskentely. Myös opintojaksoihin sisältyvät työelämäprojektit vahvistavat koulutuksen työelämälähtöisyyttä.

Sosiaalialan työssä tapahtuvia muutoksia tarkasteltiin keväällä 2011 tulevaisuusverstas-työskentelyssä. Verstaassa pohdittiin ryhmissä sitä, miltä alan tulevaisuus näyttää seuraavista näkökulmista: welfare mix ja talous, kansainvälisyys ja monikulttuurisuus sekä asiakkuus ja asiakkaat. Koulutusjohtajan ja koulutuspäällikön mukaan tulevaisuudessa koulutusohjelman opetussuunnitelmatyöskentelyssä tulisi niin sisällöllisesti kuin menetelmällisestikin ottaa huomioon monikansallinen arkielämä sekä entistä eriarvoisemmat elämän lähtökohdat. Tulevaisuusverstastyöskentely kytkee työelämän eri sidosryhmien näkemykset opetussuunnitelmatyöhön.

Opetussuunnitelmatyöstä vastaa koulutuspäällikkö, mutta käytännön työssä on mukana myös OPS-vastaava. Hän on tehnyt sosionomi (AMK) -tutkinnon kaikki kuvaukset (lukusuunnitelma, vuositeemat, opintojaksot). Koulutuspäällikön ja OPS-vastaavan organisoimana kaikki koulutusohjelman opettajat osallistetaan opetussuunnitelmatyöhön yhdessä tai kahdessa koulutusohjelman kokouksessa (ns. sakope-kokous), jossa ovat mukana kaikki opettajat Turusta ja Loimaalta. Useina vuosina on toiminut myös muutaman jäsenen OPS-työryhmä, joka koulutuspäällikön ja OPS-vastaavan kanssa on valmistellut ja työstänyt opetussuunnitelmaan liittyviä uudistuksia, kuten opetussuunnitelman ydinkompetensseja. Työnjako opetussuunnitelman valmistelussa koulutuspäällikön ja OPS-vastaavan kesken on uuden SoleOPS-järjestelmän käyttöönoton seurauksena hieman epäselvä, ja roolitusta on tarkoitus selkeyttää jatkossa. Yhteistyö opintotoimiston kanssa on hyvin oleellista OPS-työn eri vaiheissa Winha-SoleOPS -yhteyksien ylläpitämiseksi ja todistusten laatimiseksi. OPS-työn rooleja on havainnollistettu koulutusohjelman sisäiseen käyttöön laatimassaan kuviossa 1.

KUVIO 1. OPS-työn roolit sosiaalialan koulutusohjelmassa (mukailtu itsearviointiraportin pohjalta).

Itsearviointiraportin mukaan sosiaalialan koulutusohjelman opetussuunnitelman sisällöllinen logiikka etenee alalle orientoivien opintojen kautta ”yksittäisestä yleiseen” eli konkreettisesta, vuorovaikutukseen perustuvasta asiakastyöstä organisaatioiden tasolle, johtamiseen ja kehittämiseen. Vastaava rakenne löytyy myös vuositeemoista, jotka opetussuunnitelmassa on jaettu puolivuositeemoihin. Näitä kutsutaan moduuleiksi, mutta opettajien ja opiskelijoiden keskuudessa käytetään nimitystä opintojakso tai -kokonaisuus. Käsitteen käytön ristiriitaisuus ilmeni arviointivierailupäivän haastattelujen yhteydessä. Arviointiryhmä käyttää tässä raportissa termejä opintokokonaisuus ja moduuli, joilla tarkoitetaan koko lukukauden kestävästä pedagogista kokonaisuutta, joka jakaantuu edelleen opintojaksoihin ja sen osiin.

Opetussuunnitelma perustuu neljään osaan: itsereflektio, tietoperusta, työelämäprojekti ja harjoittelu (kuvio 2). Rakennetta kuvataan koulutusohjelmassa termillä pedagoginen pallerorakenne, joka konkretisoituu lukukauden kestävässä moduuleissa. Koulutusohjelman opetus on jo pitkään perustunut moduuleihin. Moduuleihin kiinnittyvät työelämälähtöiset osaamisen kokonaisuudet. Opetusjärjestelyt sitovat opittavan aihealueen teorettisiin perusteluihin, työelämän käytäntöihin, omaan osaamiseen ja sen reflektointiin. Moduulit ohjaavat myös työnjakoa sekä lukujärjestysten laatimista ja mahdollistavat työelämälähtöisten kehittämishankkeiden integroinnin opetukseen.

KUVIO 2. Sosiaalialan koulutusohjelman opetussuunnitelman pedagoginen rakenne.

Pedagoginen pallerorakenne toteutuu kussakin moduulissa. Itsereflektio-osassa opiskelija arvioi omaa oppimistaan suhteessa tavoitteisiin ja arvoperustaan. Arvioinnin keinoina ovat ohjaus- ja arviointikeskustelut, oppimispäiväkirja sekä henkilökohtainen opintosuunnitelma (HOPS). Ammatillisen kasvun itsereflektio näyttää olevan mukana kaikissa opintokokonaisuuksissa. Tietoperustaosa tarkoittaa moduulissa tarvittavan tietoperustan omaksumista asian tuntijaluentojen ja kirjallisuuden avulla. Projektiosassa opiskelija soveltaa moduulin tietoperustaa aidoissa työelämän tilanteissa. Harjoittelun aikana opiskelija syventää osaamistaan aidossa alan työpaikassa.

Nimi ”pallerorakenne” on luotu varsinaisen OPS-rakenteen kehittämisen jälkeen. Tämä näkyy siinä, että rakenne ei nivoudu kaikkiin opetussuunnitelman osiin, kuten opinnäytetyöhön. Arviointiryhmän mielestä myös harjoittelu jää hieman irralliseksi moduulirakenteessa.

Opettajien haastattelujen perusteella nykyistä opetussuunnitelmaa pidetään selkeänä ja ammattilähtöisenä. Puolen vuoden mittaisia moduuleja pidetään hyvinä, ajallisesti ja ajatuksellisesti sopivina kokonaisuuksina. Niissä on voitu keskittyä osaamisen ydinalueisiin, joiden nähdään syvenevän koko opintojen ajan. Ongelmalliseksi on koettu jatkuvuuden takaaminen mahdollisissa opetajavaihdoksissa. Opetussuunnitelman rakenne on ongelmallinen myös tilanteissa, kun opiskelija syystä tai toisesta keskeyttää välillä opintonsa tai häneltä jää suorittamatta joitakin opintojakson osia. Opettajien haastattelujen perusteella opetussuunnitelmatyö vaikuttaa viimeaikoina keskittyneen lähinnä SoleOPS-järjestelmän käyttöönottoon.

Koulutusohjelman pedagoginen rakenne on ansiokas ja harkittu. Verrattuna oppiainejakoiseen opetussuunnitelmaan lukukauden kestävät opintojaksot mahdollistavat syventymisen opittavaan ainekseen ja myös oman oppimisen arviointiin. Kehitettyä rakennetta voidaan pitää onnistuneena ja innovaatiopedagogiikkaa tukevana. Kysymykseksi jää, miten joustavat mahdollisuudet opiskelijalla on suorittaa opintojaksoja. Koulutus tarjoaa tosin menetelmällisesti erilaisia vaihtoehtoja esimerkiksi etä- ja kontaktivaihtoehtoina. Nykyisin kerran lukuvuodessa toteutettavat lukukauden mittaiset moduulit voidaan jatkossa Loimaan ja Turun opetuksen yhdistymisen myötä toteuttaa kaksi kertaa vuodessa, sillä aloitusryhmiä tulee käynnistymään sekä keväällä että syksyllä. Tästä seuraa monia hyötyjä ja uusia mahdollisuuksia.

Lukukauden kestävän opintokokonaisuuden toteutuksen suunnittelu edellyttää opettajien yhteistyötä. Opintokokonaisuuden suunnitteluvaiheessa toteutukseen osallistuvat opettajat kokoontuvat ensin koulutuspäällikön johdolla ja sitten keskenään suunnittelemaan opintojakson tavoitteita tukevaa toteutusta. Tavoitteena on, että opiskelijat valitsevat opintojakson alkaessa itselleen työelämäprojektin, joka toimii samalla teoreettisen tietoaikeneksen ”sulatuskanavana”. Myös harjoittelun aikaiset tehtävät tukevat opintojakson tavoitteita. Opintojakson alkaessa kaikki toteutukseen osallistuvat opettajat esittelevät opiskelijoille niin jakson tavoitteita, arviointia kuin työelämäprojektien aiheita sekä toteutusta. Toteutussuunnitelmien esittely opintojaksojen alussa on lisääntynyt opiskelijapalautteen johdosta. Opiskelijoiden näkökulmasta SoleOPSiin laadittujen toteutussuunnitelmien arvo perustuu lähinnä niissä kuvattuun tenttimateriaaliin ja niitä tarkastellaan verkossa hyvin satunnaisesti.

Opetussuunnitelman kolmiportaisuuden siirtäminen SoleOPS-järjestelmään on koettu koulutusohjelmassa ongelmalliseksi. Eri aloitusryhmien opetussuunnitelmissa näkyy selvästi koulutusohjelmassa tehty kehitystyö lukusuunnitelmien ulkoasun selkeyttämiseksi. Kolmiportaisuus tarkoittaa tässä yhteydessä sitä, että lukukausi muodostaa laajan pedagogisen pallerorakenteen mukaisen opintokokonaisuuden, joka jakaantuu edelleen useisiin opintojaksoihin ja ne edelleen erillisesti arvioitaviin opintojakson osiin. Erityisesti 2011 aloitavien ryhmien lukusuunnitelmat ovat ulkoasultaan informatiivisia ja toimivia. Arvioinnin kirjaamista koskevat ongelmat poistunevat myös kehitystyön seurauksena.

Sosiaalialan koulutusohjelman kuvauksen perusteella sosionomin tutkinnossa korostetaan valinnaisuutta, joka toteutuu mahdollisuutena valita kahdesta alan eri suuntautumisvaihtoehdosta. Valinnaisuus ilmenee suuntautumisvaihtoehtoina (30 op), vapaasti valittavina opintoina (15 op) sekä muutamana yksittäisenä vaihtoehtoisena opintojaksona. Opiskelijoiden haastattelujen perusteella valinnaisuus ilmenee erityisesti koulutusohjelman tarjoamina sekä Virtuaali-AMK:n vapaasti valittavina opintoina, mutta myös mahdollisuutena valita opintojen myöhemmässä vaiheessa ammattiopintoja erityisesti oman kiinnostuksen ja elämäntilanteen mukaan. Poikkialainen valinnaisuus vaikuttaa opiskelijoiden parissa vieraalta ajatukselta.

Kun valinnaisuutta tarkastellaan toteutusten sisällä, voidaan havaita, että opiskelijalla on mahdollisuuksia erikoistua. Suuntautumisvaihtoehtojen sisällä opiskelijoilla on mahdollisuus suunnata opintojaan haluamansa asiakasryhmän kanssa työskentelyyn. Valinnaisuus näkyy myös mahdollisuutena valita

ammattiopintoihin sisältyviä projekteja ja harjoittelupaikkoja. Mahdollisuus valita vaihtoehtoisia opintojaksojen toteutusmuotoja lisää opintojen aikaista valinnaisuutta. Sama vaikutus on opiskelijoiden mukaan myös mahdollisuudella suorittaa ammattiopintoihin sisältyviä opintojaksoja vaihtoehtoisilla tavoilla, esimerkiksi englannin kielellä tai valitsemalla etätehtäviä ja luentotenttejä.

2.2 TOTEUTUSSUUNNITELMAKÄYTÄNTÖ

Toteutussuunnitelmat ovat olleet käytössä sosiaalialan koulutusohjelmassa jo pitkään. Niiden merkitys on keskeinen niin opiskelijoiden kuin opettajien toiminnan kannalta. Toteutussuunnitelmat laaditaan nykyisin SoleOPSiin ohjeistettujen aikataulujen mukaisesti. Ennen SoleOPSia toteutussuunnitelmat laadittiin opiskelijoiden nähtäville Optima-verkkoalustalle. Optimaan on vuosien varrella luotu selkeät toteutussuunnitelmakäytänteet ja koulutusohjelmassa on yksityiskohtaisella ja esimerkillisellä tavalla kirjattu toteutuksiin liittyvät tiedot opiskelijaryhmän nähtäville. SoleOPSiin laadituissa toteutussuunnitelmissa on vielä puutteita.

SoleOPSin toteutussuunnitelmakäytännössä on koulutusohjelman mielestä vielä paljon kehittämistä. Toteutussuunnitelman pitäisi toimia opintojen kokonaisuutta kuvaavana tietoa kokoavana asiakirjana, josta löytyvät mm. aikataulut ja oppimistehtävät. Tämä edistäisi myös joustavien oppimispolkujen mahdollisuutta. Haastatellut opiskelijat tunsivat SoleOPSin toteutussuunnitelmat, ja kertoivat niitä tarvinneensa varsinkin selvittäessään moduulissa edellytettävää tenttikirjallisuutta. Optimaan ryhmitellyt moduulien kansiot vuorovaikutteisine keskustelu-alueineen olivat opiskelijoille SoleOpsia tutumpia.

Toteutussuunnitelman kokonaisuus, mitä sinne kirjataan ja sen suhde lukujärjestykseen, on tällä hetkellä hieman epämääräinen. SoleOPS-järjestelmän tietokentät ovat osittain erilaiset kuin Optima-käytänteiden mukaiset kentät. Siirtymävaiheessa toteutussuunnitelmia on siksi vielä osittain siirretty Optimaan kyseisen ryhmän toteutusten kohdalle. Koulutusohjelman oman arvion mukaan käytänteiden kehittämismuutos on ollut liian kova, minkä vuoksi on joskus jouduttu turvautumaan vanhoihin toteutussuunnitelmiin Optimassa. Nykyisin kaikki suunnitelmat syötetään SoleOPSiin ongelmista huolimatta, mikä selkeyttää näkymää sekä opettajille että opiskelijoille. Opintokokonaisuuden alussa kaikki opettajat pyrkivät olemaan läsnä opiskelijoille järjestetyssä aloitustilaisuudessa, jossa opintojaksot esitellään SoleOPSia ja Optimaa

hyväksikäyttäen. SoleOPSissa on yleinen toteutuksen runko, jota Optimassa tarkennetaan. SoleOPS-järjestelmän toteutussuunnitelmien linkittäminen opintojaksojen Optima-työtiloihin selkeyttäisi opiskelijan näkymää ja tukisi SoleOPSin käyttöä.

Aiemmin käytettyjen Optima-toteutussuunnitelmien hyvät käytännöt eivät vielä kaikilta osin löydy SoleOPSin suunnitelmista. Sekä koulutusohjelman henkilökunnan että opiskelijoiden mielestä SoleOPSin etu on toteutussuunnitelmien näkyminen kaikille yli ryhmärajojen. Optimaan sijoitetut suunnitelmat näkyvät vain opintojaksolle osallistuvalla opiskelijaryhmällä, jolle on luotu pääsy opintojakson työtilaan. Koulutusohjelman tulee arviointiryhmän mielestä keskittää toteutussuunnitelmien sisältö, opiskelijalle suunnattu ohjeistus ja ajantasainen tiedotus SoleOPSiin. Varsinaisen pedagogisen ohjauksen verkkoalusta on edelleen Optima.

3 OPETUS JA OHJAUS

3.1 OPETUKSEN JA OPPIMISEN PERUSLINJAUKSET

Sosiaalialan koulutusohjelmassa käytetään itsearviointiraportin mukaan nykyisen ammattikorkeakoulupedagogiikan mukaisia opetusmenetelmiä, joiksi raportissa mainitaan luokkaopetus, opintopiiri- ja lukupiirityöskentely, projektityöt ja työelämäprojektit. Myös ongelma-perustainen oppiminen¹ on vakiintunut opetusmenetelmäksi moniin opintojaksoihin. Koulutusohjelmassa on otettu viimeisen vuoden aikana käyttöön uusia sosiaalisen median oppimis- ja työskentely-ympäristöjä, kuten Second Life ja blogit.

Oppimisen ajatellaan tapahtuvan neljän eri tekijän vuorovaikutuksessa. Nämä tekijät ovat reflektio, tietoperusta, työelämäprojektissa oppiminen sekä työpaikalla oppiminen eli harjoittelu. Tämä rakenne luo koulutusohjelman mukaan mahdollisuuden kytkeä ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehittämistoiminta sekä työelämän kehittämisprojektit osaksi opetussuunnitelmaa ja opintoja. Itsearviointiraportin mukaan työelämäprojekteissa painottuu trialoginen eli kolmi-kantainen työskentelytapa, jossa ovat mukana opettajat, opiskelijat sekä työelämän edustajat ja palvelujen käyttäjät (esim. asiakkaat) tasa-arvoisina yhteistyökumppaneina. Opiskelu tapahtuu suur- ja pienryhmissä sekä työpaikoilla, projekteissa että verkkoalustalla. Opintojaksoilla on vaihtoehtoisia suoritus tapoja.

Itsearviointiraportin mukaan opiskelussa korostetaan itseohjautuvuutta, yhteisöllisyyttä, työelämälähtöisyyttä, innovatiivisuutta ja tutkivaa oppimista. Sosionomin opinnoissa opiskelija tutkii ajattelunsa ja osaamisensa lähtökohtia, hankkii sosiaalialalla tarvittavaa uutta tietoa, taitoa ja pätevyyttä sekä laajentaa ohjauksen avulla omaa ajattelumalliaan (konstruktivistinen oppimiskäsitys ja muuttuva tiedonkäsitys). Opiskeluun sisältyy paljon itsereflektiota. Arviointiryhmälle jäi kuitenkin epäselväksi, miten opiskelijoita ohjataan itsereflektiiviseen työskentelyyn.

1. Sosiaalialan koulutusohjelmassa ongelma-perustainen oppiminen tarkoittaa oppimismenetelmää, josta käytetään lyhennettä PBL (problem-based learning).

Koulutusohjelmassa ei ole systemaattisesti arvioitu sitä, miten opetusmenetelmät sopivat asetettuihin oppimistavoitteisiin. Koulutusohjelman näkemyksen mukaan oppimistavoitteet, kompetenssit, opetusmenetelmät ja oppimissällöt muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden, mikä heijastuu opiskelijatytytyväisyytenä.

Joustavia opintopolkuja on mahdollistettu vielä varsin niukasti. Tämä on koulutusohjelmassa tällä hetkellä keskusteltava asia, josta opettajilla on erilaisia näkemyksiä. Sosiaalialan koulutusohjelmassa Loimaalla on vakiintunut käytäntö, jossa moniin opintojaksoihin on olemassa kontaktiopetuksen ja itsenäisen opiskelun vaihtoehto. Vaihtoehtoiset suoritustavat ovat mahdollistaneet opiskelijoille henkilökohtaiset mahdollisuudet suorittaa opintoja. Loimaan ja Turun toiminnan yhdistäminen avaa vaihtoehtoisia tapoja kehittää opintojen joustavuutta. Kaksi vuotuista aloitusryhmää helpottavat opiskelijan yksilöllistä etenemistä. Joustavien opintopolkujen mahdollistaminen on yksi koulutusohjelman kehityshaasteista.

Opiskelijoiden haastatteluissa tuli esille, että opiskelijoilla on rajalliset mahdollisuudet valita valinnaisia tai vapaasti valittavia opintojaksoja. Opintojaksojen toteutuksissa on paljon pakollisia osuuksia kuten luentoja, jotka eivät parhaalla mahdollisella tavalla tue opiskelijan oppimisprosessia. Toisaalta opiskelijat totesivat, että vapaasti valittavat opintojaksot on helppo valikoida suppeahkosta tarjonnasta huolimatta. Valittavat opintojaksot menevät osittain päällekkäin, mikä vaikeuttaa opintojaksojen suorittamista. Opiskelijoiden on vaikea löytää tietoa vapaasti valittavista opintojaksoista ja siitä, mikä soveltuu vapaasti valittavaksi opinnoksi.

Opiskelijat pitävät projektimuotoista ja työelämälähtöistä opiskelua pääsääntöisesti hyvänä ja mielenkiintoisena menetelmänä. Erityisen hyväksi asiaksi koetaan se, että jo opiskelujen alkuvaiheessa on projektimuotoista opiskelua. Myös harjoittelun integraatio opiskeluun opintojen alussa koetaan pääsääntöisesti hyväksi asiaksi. Eräs opiskelija kuvaa tätä seuraavasti:

Mun mielestä nää projektit on työharjoitteluiden ohella koulun parasta antia. Aina oppii uutta, kun saa olla tekemisissä työelämän edustajien kanssa. Oppii kantamaan vastuuta asioista ja hoitamaan monia asioita yhtä aikaa. Onnistumisen halua lisää juurikin se, että mukana on työelämän edustajia. Projektit on myös hyvä keino verkostoitua ja löytää uusia tuttavuuksia. Eihän sitä tiedä, vaikka vielä törmäisi myöhemmin työelämässä niihin ihmisiin, joiden kanssa on tehnyt töitä projektien yhteydessä.

Opiskelijat kokevat, että opettajat ovat helposti lähestyttävissä ja että heillä on aitoa kiinnostusta opiskelijoihin. Opintojaksojen monimuotoisuus on opiskelijoiden mielestä hyvä asia, mutta kaikkien opintojaksojen toteutus ei ole kokonaisuudessaan aivan onnistunut. Opiskelijat kokevat myös opintojaksojen kuormittavuuden osittain epätasapainoiseksi ajoituksen ja laajuuden osalta.

3.2 INNOVAATIOPEDAGOGIIKKA

Turun ammattikorkeakoulun strategiassa innovaatiopedagogiikka on valittu korkeakoulun profiiliksi. Innovaatiopedagogiikka on määritelty ”sosiokulttuuriseen oppimiskäsitykseen perustuvaksi didaktiseksi toimintamalliksi, joka tukee ammattikorkeakoulujen toimintaa osana alueellisia osaamis- ja innovaatioverkostoja”. Monialaiseen opetukseen nivotaan soveltava tutkimus- ja kehitystoiminta, mikä tukee innovaatioiden syntymistä työelämässä. Yrittäjyyttä ja palvelutoimintaa nivotaan opetustoimintaan ja näin pyritään huomioimaan työelämän jatkuvat muutostrendit. (Kettunen 2009.)

Itsearviointiraportin mukaan koulutusohjelmassa ei ole toistaiseksi systemaattisesti otettu käyttöön innovaatiopedagogiikkaa, jonka sisällöllistä määrittelyä ei koeta selkeäksi. Toisaalta on tullut esille, että samantyyppistä pedagogiikkaa on toteutettu koulutusohjelmassa koko 2000-luvun.

Haastattelujen mukaan työelämäprojektit kytkeytyvät vahvasti opetukseen. Kussakin opintojaksossa on työelämäprojekti tai harjoittelu mukana. Sosiaaliala on hyvin laaja asiakaskunnaltaan, joten koulutusohjelmaan pyritään saamaan monipuolisia T&K-projekteja eri sektoreilta, kuten päihdetyö, maahanmuuttajat, lastensuojelu, vanhustyö, vammaistyö ja nuorisokoulu. Opiskelijoille esitellään ensimmäisessä tapaamisessa vaihtoehtoiset projektit, ja sen jälkeen neuvotellaan, mihin kukin opiskelija osallistuu. Tietoperustaa heijastetaan koko ajan työelämäprojekteihin. Teoriaa ja projektin kulkua käydään läpi tutoriaaliryhmissä, mikä edistää opiskelijoiden oppimista. Opiskelijat kaipaavat kuitenkin enemmän palautetta sekä opettajilta että työelämän edustajilta.

Esimerkiksi Tukialus-hanke on osa opiskelijoiden palvelujen tuottamiseen, johtamiseen ja kehittämiseen liittyvän opintokokonaisuuden opinnoista. Projektissa opiskelijat tekevät yhteistyötä yritysten, yhdistysten ja kunnan kanssa toimimalla kehittämishankkeissa, joita rahoittavat mm. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämissuunnitelma (Kaste), Tekes ja ELY-keskus. Tukialuksen pro-

jekteissa kehitetään erityisesti opiskelijoiden valmiuksia yrittäjyyteen ja palvelujen tuottamiseen 4–5 hengen opiskelijatiimeissä, jotka koostuvat kolmannen vuoden opiskelijoista. Projektin kautta on tarkoitus toteuttaa syksyllä 2011 yhteensä 11 työelämän toimeksiantoa. Toimeksiantojen määrä on lähes kaksinkertaistunut vuodesta 2009 ja lisääntynyt myös vuoteen 2010 verrattuna.

Lasten kanssa -projekti toimii hyvänä esimerkkinä käytännönläheisestä työelämään sidoksissa olevasta projektista. Opiskelijan oppiminen tapahtuu pienryhmissä, joissa opiskelijat harjoittelevat lapsille järjestettävän toiminnan suunnittelua, toteuttamista ja arviointia. Opiskelijat hyödyntävät teoriaopintojaan ja soveltavat teoriaa käytännön toteutuksissa. Projekti toteutetaan erilaisissa varhaiskasvatuksen toimintaympäristöissä, kuten päiväkodeissa perhepäivähoidossa, seurakunnan kerhotoiminnassa, koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnassa sekä järjestöjen varhaiskasvatuspalveluissa.

Projektissa jokainen pienryhmä sopii aivan aluksi keskuudestaan yhdyshenkilön, joka ottaa yhteyttä paikkaan, jonka toimintaa ollaan menossa ohjaamaan. Yhdyshenkilö käy tutustumassa paikan päällä toimintaympäristöön ja selvittää, millaisesta ryhmästä on kyse. Ryhmä laatii kirjallisen raportin koko projektin kulusta. Siinä kuvataan toteutuksen eri vaiheita siten, että kuvaus perustuu varhaiskasvatuksen teorioihin. Työelämälähtöisissä projekteissa (esim. Pelikaveri, Tukialus) opiskelijat, työelämäyhteistyökumppanit ja ohjaavat opettajat tekevät sovittujen ja dokumentoitujen pelisääntöjen mukaisesti lyhytkestoisia projektitöitä. Projektityöt ovat työelämän yhteistyökumppaneiden tarpeista lähtöisin ja perustuvat kirjallisiin tilauksiin. Osa projekteista on tilaajilleen maksuttomia ja osa maksullisia.

Koulutusohjelma toteaa itsearviointiraportissa, että ”koulutusohjelmalla ei ole omaa TKI-toimintaa, vaan se kytkeytyy osaksi Hyvinvointipalvelut-tulosalueen TKI-toimintaa. Tämän yhteistyön kehittäminen nähdään tarpeellisena myös jatkossa.” Arviointiryhmä tulkitsee asian siten, että sosiaalialan koulutusohjelmalla on laajaa projektitoimintaa, mutta koulutusohjelma tulkitsee tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnaksi eli TKI-toiminnaksi vain T&K-päällikön vastuualueelle sijoittuvat hankkeet. Tutkimus- ja kehittämistyötä kuitenkin käytännössä integroidaan opetukseen järjestämällä oppimisympäristöksi jokaisessa opintokokonaisuudessa työelämäprojekteja, jotka osittain liittyvät tulosalueen TKI-hankkeisiin. Kaikissa ammattiopintojen moduuleissa opetussuunnitelma on rakentunut niin, että niihin liittyy työelämälähtöistä projektityöskentelyä. Arviointiryhmän mielestä koulutusohjelman oma pro-

jektitoiminta on selvästi TKI-kriteerit täyttävää. Yhteistyö TKI-henkilöstön ja opettajien kesken on erityisen tärkeää, ja se on mainittu kehittämiskohteena toimintasuunnitelmassa (ns. 4T-suunnitelma). On tärkeää, että tulosalueen TKI-hankkeista syntyy opintopisteitä. Tällä hetkellä koulutusohjelmassa kertyy TKI-opintopisteitä enemmän kuin ammattikorkeakoulussa keskimäärin.

3.3 VERKOSTOITUMINEN JA MONIALAISUUS

Koulutusohjelman verkostoitumista tarkasteltiin ammattikorkeakoulun sisällä ja työelämän kanssa. Koulutusohjelma on mukana Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksessa (Oy VASSO Ab), joka kuuluu koko maan kattavaan osaamiskeskusten verkostoon. Osaamiskeskustoiminta luo koko maan kattavan alueellisen yhteistyörakenteen sosiaalialan perus- ja erityisosaamisen kehittämiseksi sekä sosiaalialan alueellista yhteistyötä edellyttävien erityisosaamista vaativien erityispalvelujen ja asiantuntijapalvelujen turvaamiseksi.

Tällä hetkellä suurin osa projekteista liittyy sosiaalialaan tai Hyvinvointipalvelut-tulosalueeseen (HYPA). HYPA toimittaa HYVE-verkkolehteä, johon myös sosiaalialan opiskelijat kirjoittavat artikkeleita. Yhteistyötä Terveysala ja Taideakatemia -tulosalueiden kanssa on toteutettu HAIR-kulttuuripääkaupunkivuoden projektissa ja MIMO-projektissa. Yleisesti ottaen yhteistyötä muiden tulosalueiden kanssa on melko vähän. Koulutusohjelma toimii Ruiskadulla yhdessä Terveysala-tulosalueen kanssa, mutta yhteistyö on hyvin vähäistä. Monimuotoisempi ja syvempi yhteistyö opinnoissa tukisi moniammatillisen työn valmiuksien kehittymistä. Koulutusohjelmassa onkin pyritty lisäämään monialaisia projekteja. Esimerkkinä on HYPA:n yhteinen Monkey-projekti, jossa tulosalueen opiskelijat tekevät monialaisen projektin kerran vuodessa. Sosiaalialan koulutusohjelmalla on edustaja HYPA:n tiimeissä (esim. KV-tiimi, viestintätiimi, täydennyskoulustustiimi).

Hyvänä esimerkkinä koulutusohjelman sisäisestä verkostoitumisesta toimii Hyrrä-projekti, jossa kahdeksan toisen vuoden sosionomiopiskelijaa järjesti viiden Turun seudulla sijaitsevan perhekodin vanhemmille yhteisöllisyyttä lisäävää toimintaa. Opiskelijat ja perhekodit kokivat projektin erittäin hyödylliseksi ja onnistuneeksi. Toisaalta Hyrrä-projekti on myös esimerkkinä opintojen alussa saadusta työelämäkontaktista. Opiskelijat toteuttavat tämän tyyppisiä projekteja yhdessä työelämäkontaktien kanssa koko opiskelujen ajan. Opiskelijalla on myös mahdollisuus hakea itse omat kontaktit ja tehdä esimerkiksi

opinnäytetyö viimeiseen harjoittelupaikkaan. Koulutusohjelma tukee vahvasti tämän kaltaista toimintaa. Opettajien haastattelussa ilmeni, että työelämäkontaktit pohjautuvat paljon opettajien omiin verkostoihin.

3.4 OPISKELIJOIDEN OHJAUS

Sosiaalialan koulutusohjelmassa opiskelijan ohjaus toteutuu monilla eri tavoilla. Ryhmäohjauksessa eli ammatillisen kasvun ryhmässä koko ryhmää ohjataan samalla kertaa opettajavetoisesti. Aiheina voi olla esimerkiksi opiskelijoiden jaksaminen. Kerran lukukaudessa opettajatuutorit pitävät henkilökohtaiset HOPS-keskustelut ryhmänsä opiskelijoille. Keskustelussa selvitetään opiskelijan opintojen tilanne. Opiskelijoita opastetaan valmistautumaan etukäteen HOPS-keskusteluun. Viimeisen vuoden opiskelijoiden HOPS-keskusteluiden pitäjä on samalla harjoittelun ja opinnäytetyön ohjaaja.

Koulutusohjelma on tukeutunut HOPSin tekemisen osalta paljon Optima-verkko-oppimisolustaan. Sinne on luotu työkalu, jonka avulla opiskelijat laativat itselleen HOPSin. Opiskelija pohtii itseään yksilönä ja oppijana, opiskelu- ja tulevaisuuden tavoitteitaan sekä konkreettisia keinoja tavoitteisiin pääsemiseksi. Opiskelusuunnitelmaan kuuluu myös oman ajankäytön suunnittelu. Opiskelijabarometrin 2010 mukaan 58 % koulutusohjelman opiskelijoista oli tehnyt tai päivittänyt HOPSinsa syksyn 2010 aikana.

Opiskelijatuutorit eli vertaistuutorit antavat vertaisohjausta. Tuutoroinnille on oma tiimi, johon kuuluvat vertaistuutorit, opettajatuutorit ja opintojen ohjaaja. Tiimi kokoontuu säännöllisesti keskustelemaan ohjauksesta, esimerkiksi uusien opiskelijoiden orientoimisen aikataulusta ja ohjelmasta. Tapaamisista pidetään muistiota. Opiskelijahaastatteluissa ilmeni, että tuutoritiimiä pidetään myös osana koulutusohjelman palautejärjestelmää. Vertaistuutorit voivat tuoda kokouksiin käsiteltäväksi muitakin opiskeluun liittyviä asioita, kuten esimerkiksi ryhmäkuulumisia.

Haastattelussa ja itsearviointinnissa ilmeni, että koko tuutorointia ohjaa suunnitelma, joka kattaa toiminnan viideksi lukukaudeksi. Sen jälkeen opiskelijat suuntautuvat, jolloin suuntautumisopinnoille on oma suunnitelmansa. Suunnitelmaan on määritelty opiskeluprosessin käännekohdat, tuutoroinnin tavoitteet ja teemat, HOPS- ja portfoliotehtävät sekä prosessin toteutustapa.

Koulutusohjelman opiskelijat olivat määritelleet opiskelijabarometrissa 2010 neljäksi suurimmaksi ohjauspalvelun tarjoajiksi opettajatuutorit 87 %, opintojen ohjaajan 43 %, opettajat 54 % (jotka osittain toimivat samalla opettajatuutoreina) sekä vertaistuutorit 36 %. Opiskelijabarometrin mukaan opiskelijat tietävät keneltä pyytää ohjausta eri tilanteissa. Yliaikaisten opiskelijoiden ohjauksesta ja HOPSista vastaavat opintojen ohjaaja ja opettajatuutori. Opiskelijat toivat esille HOPS-keskustelun merkityksen osana henkilökohtaista ohjausta. HOPS-keskusteluja toivottiin lisää varsinkin opintojen loppupuolelle.

Vaikka HOPS-ohjausta on kehitetty, silti opiskelijabarometrin 2010 mukaan 30 % koulutusohjelman opiskelijoista oli osittain eri mieltä siitä, että HOPSista on ollut heille hyötyä opintojen suunnittelussa. Opiskelijat kokivat HOPSin oleva ”leijuva käsite” ja määrittelivätkin HOPSin joustavuuden koulutusohjelman kehityskohteeksi. Arviointiryhmä havaitsi, että opintojen sisällöllisessä HOPS-suunnittelussa on ollut hankaluuksia esimerkiksi silloin, kun opiskelijalta jää joku osasuoritus tekemättä.

Portfoliotyöskentelyn suhteen koulutusohjelma toimii omien linjaustensa mukaan, eikä esimerkiksi käytä Optimassa olevaa kyvyt.fi-ohjelmaa. Portfoliotyöskentely jaetaan kolmeen vaiheeseen: materiaalin keruuseen, koostamiseen ja arviointiin sekä loppumuotoiluun. Opiskelijat saavat yksinkertaistetun ohjeen, jonka avulla hän valitsee portfolioon sellaisia töitä, jotka hän itse kokee merkityksellisiksi. Opiskelijoiden mielestä portfolio tehdään nyt ”enemmän koulua kuin itseä varten”. Opiskelijoille jää epäselväksi, mitä portfolioon tulisi laittaa, jotta oma ammatillinen pätevyys tulisi esille.

Koulutusohjelmalla on vahva ammatillinen ohjauskulttuuri: opiskelijan ammatillisen kasvun reflektiota tuetaan, ja tähän on käytössä useita työkaluja. Sosiaalialan ammattilaisen tulee olla kyvykäs toimimaan erilaisten ihmisten kanssa. Myös opiskelijoiden kuulemista pidetään tärkeänä. Tästä periaatteesta on syytä pitää kiinni silloinkin, kun opiskelijamäärä lisääntyy Loimaan opetuksen siirtyessä Ruiskadulle.

3.5 TIETO- JA VIESTINTÄTEKNIIKAN HYÖDYNTÄMINEN

Optima toimii keskeisimpänä pedagogisen ohjauksen tietoteknisenä tukivälineenä. Siellä tapahtuvat ohjaus, tiedottaminen, arviointi sekä yhteisöllinen tiedontuotanto ja jakaminen. Koulutusohjelman opettajat käyttävät opetuk-

sessaan Optimaa aktiivisesti niin oppimateriaalipankkina, arvioinnin välineenä kuin opiskelijoiden kanssa käytävässä vuorovaikutuksessakin. Koulutusohjelmassa on monimuotoisen opetuksen lisäksi jonkin verran myös kokonaan verkossa toteuttavia opintojakson osia. Koulutusohjelman opettajia on osallistunut pitkään keskeisiin verkko-opetukseen liittyviin valtakunnallisiin konferensseihin (ITK-päivät Hämeenlinnassa ja Verkkoja Kokemassa -seminaari Turussa).

Internet-pohjaisia sosiaalisen median välineitä ei ole vielä toistaiseksi omaksuttu käyttöön joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta. Yhdessä opintokokonaisuuden työelämäprojektissa on ylläpidetty blogia vuodesta 2008 alkaen sekä avattu opintokokonaisuutta varten Facebook-ryhmä. Keväällä 2010 aloitettiin tutustuminen virtuaalisiin 3D-oppimisympäristöihin. Keväällä 2011 aloitettiin sosionomi (AMK) -ryhmän kanssa on käytetty Second Life -ympäristöä. Opiskelijapalautetta sosiaalisesta mediasta ja sen avulla oppimisesta on kertynyt vielä verrattain vähän.

Opettajien mukaan ammattikorkeakoulun omia tietoympäristöjä käytetään koulutusohjelmassa monipuolisesti. Opintojaksokäytön lisäksi Optimaa hyödynnetään myös harjoittelun aikana, ja harjoittelun lopussa opiskelijoilta kerätään palaute opintojaksosta Optiman palautelaatikkoon. Palautekyselyssä, joka laadittu opintojakson tavoitteiden pohjalta, kysytään opiskelijoiden käsityksiä oppimisestaan ja harjoittelustaan. Kooste palautteista tallennetaan Optimaan, ja lisäksi jokainen ryhmä antaa yhteisen palautteen. Kirjallisia vertaispalautteita työstetään Optimassa. Opiskelija kuvaa Optiman käyttöä seuraavasti:

Me käytetään projektityöskentelyssä tota Optiman keskustelualuetta ihan hirvittävästi ja koko tän opintojakson... siin on tutoriaali, projektityöskentely, työyhteisötehtävä. Ne kaikki kommunikoidaan sen lisäksi, että ollaan fyysisesti samassa paikassa ni sit käytetään tota Optimaa. Et se on kyllä toimiva.

Koulutusohjelman opettajilla ja opiskelijoilla on arkikäytössä perustietojärjestelmät WinhaPro, SoleOPS, Optima ja Messi. Jossain määrin niiden keskinäinen työnjako näyttää kuitenkin selkiytymättömältä: esim. samoja asioita löytyy eri paikoista. Koulutusohjelmassa on syytä selkeyttää eri järjestelmien käyttöä.

Sosiaali- ja terveysalan oma Facebook-ryhmä kokoaa koulutusohjelman opettajia ja muitakin kumppaneita keskustelemaan opetukseen liittyvistä kysymyksistä. Ryhmässä on 25 jäsentä. Ryhmä on suljettu, ja sen jäseneksi pitää hakea.

Facebook-ryhmässä käydyt keskustelut ovat koskeneet monia verkko-opetuksen osa-alueita (mm. interaktiivinen tekniikka koulutuksessa, Second Lifen käyttö, Tukialuksen toiminta ja kansallinen verkko-opetusyhteistyö). Koulutusohjelman Tukialus-projektissa on käytössä verkkoympäristön blogisovellus. Tukialus-blogissa esitellään Tukialus-hankkeita vuodesta 2006 alkaen, ja blogista voi seurata ajankohtaisia tapahtumia kuluvalta toteutusvuodelta. Tukialus-blogi on laadittu perusteellisesti ja monipuolisesti, ja se on hypertekstein linkattu moniin ammattikorkeakoulun ja yhteistyökumppaneiden toimintoihin internetissä. Blogia vaivaa jossain määrin perustajavetoisuus, joka on tälle julkaisumuodolle tyypillistä.

Osa opiskelijoista on kokeillut sähköistä portfoliota, mutta se ei ole toimintatapa vielä yleistynyt koulutusohjelman opiskelijoiden keskuudessa. Ammattikorkeakoulun tarjoama Kyvyt.fi-sovellus ei ole vielä koulutusohjelman käytössä.

Sosiaalisen median työkalujen käyttö on tällä hetkellä vain harvojen opettajien varassa. Valmiuksia ja hyödyntämistä tulisi laajentaa entistä useammille opettajille. Samalla on syytä pitää mielessä, että sosiaalialan työ edellyttää vahvaa kykyä henkilökohtaiseen vuorovaikutukseen ja kohtaamiseen.

3.6 HARJOITTELU JA OPINNÄYTETYÖ

Opintoihin sisältyy harjoittelua kaikkiaan 45 op. Harjoittelu koostuu neljästä perusopintoihin liittyvästä 7 op:n harjoittelusta, 2 op:n projektiharjoittelusta ja 15 op:n suuntautumisopintojen harjoittelusta. Harjoittelupaikkojen koordinointi ja haku hoidetaan keskitetysti Jobstep- ja Harjoituspaikat.net-järjestelmien avulla opiskelijan omien valintojen mukaisesti. Viimeisenä opiskeluvuotena opinnäytetyö (15 op) ja työelämässä tehtävä harjoittelu (15 op) integroituvat siten, että opiskelija suorittaa joko työelämätilauksena tai opiskelijan itsensä rakentamana yhteistyönä tiettyyn työpaikkaan opinnäytetyön ja harjoittelun. Opinnäytetyöt kytkeytyvät pääsääntöisesti suuntautumisvaiheen harjoittelupaikkaan. Tällöin työpaikka ja opiskelija tekevät yhteistyötä noin puolen vuoden ajan; työpaikka saa tilatun tai sovitun opinnäytetyön, opiskelija pitkäkestoisen opinnäytetyö- ja harjoittelupaikan, ja opiskelijan työnsaantimahdollisuudet paranevat. Opinnäytetyön ohjaajat ja opiskelijat näkevät onnistuneensa erinomaisesti harjoittelun yhdistämisessä opinnäytetyöhön. Opiskelijabarometrissa 2010 ilmenee, että ohjaus harjoittelujen aikana on hyvää.

Harjoittelu ja opinnäytetyön tekeminen on kytketty yhteen sillä tavoin, että työelämä tarkastelu tulee mukaan. Esimerkiksi aineistoa kerättyä opiskelija tutustuu samalla harjoittelupaikkaan ja tulee hahmottaneeksi, ketkä ovat mahdollisia tietolähteitä. Näin opiskelija kerää asiantuntijaverkostoa oman aiheen ympärille etsien niitä avainhenkilöitä, jotka tuntevat aihepiirin. Pallerorakenne ei kuitenkaan ole samalla tavoin tausta-ajatuksena kuin edeltävissä puolen vuoden moduuleissa. Vertaisreflektointi ja -arviointi korostuvat opiskelijan antaessa kirjallisen lausunnon viimeisen vuoden aikana opponimastaan työstä.

Esimerkkimoduulin, *A3 Yhteisöllinen työ*, seitsemän opintopisteen harjoittelu on sijoitettuna viiden kalenteriviikon mittaisen teoriajakson loppuun. Harjoitteluun on sisällytetty yhteisöllisen työn idea, jotta harjoittelu syventäisi teoriaa ja auttaisi opiskelijaa prosessoimaan projektin kautta opittua. Siten ohjatun harjoittelun osaksi on liitetty myös yhteisöllisen työn harjoittelutehtäviä. Harjoittelun loppuvaiheessa opettajat keräävät opiskelijoilta palautetta koko opintojaksosta Optiman palautelaatikkoon.

Koulutusohjelmassa on laadittu perusteelliset ohjeet ja moduulikohtaiset harjoittelukansiot, jotka löytyvät Messistä. Kansiot sisältävät tehtäviä, joita opiskelijat työstävät harjoittelun aikana. Opiskelijoiden mukaan tehtävät ovat kansiosta selkeästi esillä ja niiden mukaan pystyy etenemään. Harjoittelua koskevat henkilökohtaiset toiveet esitetään harjoittelua edeltävänä syksynä. Selvimmin harjoittelun kanssa yhteen nivoutuva kokonaisuus on opiskelijoiden mukaan yhteisöllisen työn teoria. Opettajatuutorin tehtävänä on informoida harjoittelupaikoista, auttaa tavoitteiden laadinnassa ja täsmentämisessä, oman osaamisen tunnistamisessa, sopivien harjoittelutehtävien löytämisessä, arvioinnissa ja ohjata opiskelijaa ammatti-identiteetin vahvistamisessa. Harjoittelua pidetään koulutusohjelmassa merkittävänä oppimiskokemuksena.

Kerran kuukaudessa pidetään ammatillisen kasvun ryhmien pienryhmätapaamiset. Ryhmätapaamisten sisällöt liittyvät myös harjoitteluihin, koska opettajatutorit ohjaavat myös harjoitteluja. Tämän ohjausmuodon lisäksi opiskelijoille tarjotaan henkilökohtaista ohjausta, yleensä noin kerran lukukaudessa. Opettajien mukaan henkilökohtainen ohjaus on keskeinen menetelmä päästä lähelle opiskelijaa. Harjoittelupaikkojen valintaa sekä harjoittelutehtävien suunnittelua ja niihin liittyviä kysymyksiä käsitellään pienryhmissä. Lisäksi käsitellään ammattietiikkaan, jaksamiseen ja opiskelijoiden hyvinvointiin liittyviä teemoja. Pienryhmätyöskentelyn osalta opiskelijat näkevät opettajien roolin olevan lähinnä keskustelun ohjaajina toimimista. Opiskelijat korostavat keskinäisen tietojen ja kokemustensa vaihdon merkitystä pienryhmätoiminnassa.

Opiskelijat ovat hakeneet harjoittelupaikkoja Harjoituspaikat.net:in kautta, jonka he mieltävät sähköiseksi harjoittelupankiksi. Myös harjoittelukoordinaattori välittää paikkoja. Viimeinen opinnäytetyöhön liittyvä harjoittelupaikka haetaan itsenäisemmin. Harjoituspaikat.net:in lisäksi opiskelijat kertoivat käyttäneensä myös JobStep-järjestelmää, josta löytyvät Turun kaupungin tarjoamat harjoittelupaikat nopeimman varaajan periaatteella.

Koulutusohjelman yliopettajan mukaan opinnäytetyö on viimeisen vuoden opintojen pääsisältö. Se on jaksotettu koko vuodelle, johon on sijoitettu myös kaksi harjoittelujaksoa ja neljä seminaaria tukemaan opinnäytetyöhankkeita. Kullekin työlle nimetään vastuuhjaaja ja lisäksi yliopettajan rooliin kuuluu auttaa opiskelijoita tarvittaessa. Käytäntöä pidetään opettajien keskuudessa toimivana. Ohjaava opettaja seuraa opiskelijan prosessia ja käy harjoittelupaikalla ohjaamassa opinnäytetyötä huomioiden kolmikantaperiaatteen. Harjoittelupaikka, opettaja ja opiskelija tekevät yhteistyötä kussakin tutkimus- ja kehityshankkeessa. Opinnäytetyön ohjaaja ohjaa samalla myös harjoittelua vuosien varrella vakiintuneen käytännön mukaan.

Suurin osa koulutusohjelman opiskelijoista tekee opinnäytetyötä yksin. Koulutusohjelmassa on kokeiltu myös mallia, jossa useampi opiskelija tekee yhteistä opinnäytetyötä TKI-hankkeissa. Lisäksi yksilötyöskentelijöistä pyritään kokoamaan ryhmiä.

Koulutusohjelmassa on vertaisohjaus- ja vertaisarviointikäytäntö. Opettajat katsovat vertaisarvioinnin sopivan hyvin silloin, kun ryhmiä on muodostettu samojen aihealueiden perusteella. Yksilö-ohjauksen osalta on omaksuttu itsenäisen vastuullisuuden periaate. Kun opiskelija tuntee tarvitsevansa ohjausta, hänen odotetaan hakevan sitä itse ottamalla yhteyttä mielessään olevan kysymyksen pohjalta. Viimeisen vuoden opintovaiheessa haetaan jo näyttöä tietynlaisesta itsenäisyydestä ja vastuunotosta. Opettajat ovat käytettävissä koko prosessin ajan. Yliopettaja on prosessissa mukana kokonaisvastuullisesti, jotta opiskelijan opinnäytetyöprosessi ei pysähtyisi. Opiskelijoita informoidaan yliopettajan roolista ja rohkaistaan ottamaan yhteyttä. Yliopettaja osallistuu seminaareihin ja lukee kaikki koulutusohjelman opinnäytetyösuunnitelmat ja loppuvaiheessa olevat opinnäytetyöt. Yliopettajan rooli perustuu paljolti hänen pitkäaikaiseen kokemukseensa työtavan suhteen.

Ensimmäinen viimeisen vuoden seminaareista on ideaseminaari, jossa opiskelijat esittelevät omat ideansa paperilla. Kakkosseminaarissa hyväksytään toteuttamiskelpoinen opinnäytetyösuunnitelma. Kolmannessa seminaarissa kä-

sitellään teoriaa. Neljäntenä on tulosseminaari, jossa opinnäytetyö on jo varsin pitkällä, ja sitten seuraa työn esittäminen. Luettuaan opinnäytetyöt yliopettaja vetää opettajien arviointikokoukset ja linjaa peruseriaatteita. Lisäksi arvosa-
noja pohditaan yhdessä.

Ensimmäinen seminaari on helmi-maaliskuun vaihteessa. Opinnäytetyösuun-
nitelmaseminaari on maaliskuun loppupuolella ja tietoperustaseminaari tou-
kokuun loppupuolella. Tulosseminaari pidetään syys-lokakuun taitteessa, ja
lopullinen työ jätetään noin marraskuun puolessavälissä.

Jossain määrin ongelmallisena voidaan pitää sitä, että koulutusohjelmassa
opinnäytetyö on puristettu yhteen vuoteen. Opiskelijoiden näkökulmasta jär-
jestely on stressaava ja raskas. Opiskelijat kokevat, että ”tulee liian kova rutis-
tus opintojen loppuvaiheessa”. Ohjaavat opettajat ovat tiedostaneet tämän, ja
ongelmasta on keskusteltu koulutusohjelmassa. Opettajien mukaan opiskeli-
jan on mahdollista käynnistää opinnäytetyön tekeminen jo ennen viimeisen
opiskeluvuoden alkua. Tosin opettajien työnjakokysymykset tulevat silloin uu-
delleen ratkaistaviksi, koska seuraavaa vuotta ei ole tuossa vaiheessa vielä resur-
soitu. Opettajat ovat kuitenkin joustaneet asiassa.

Opinnäytetyötä edeltävä johtamisen ja hallinnon jakso on vaativa opiskeli-
joiden ollessa hyvin työllistettyjä sen aikana. Opinnäytetyön ohjaajat puhu-
vat nivelvaiheesta, jossa opiskelijoiden pitäisi käynnistää vaativa ja erityyppi-
nen työ juuri silloin, kun heistä on rutistettu aika paljon irti. Opettajille tämä
näyttyytöy opetussuunnitelman rakenteellisena ongelmana. Edeltävien opin-
tojen loppuosa voisi sisältää enemmän joustoja, jotta opinnäytetyöprosessia
voisi aloittaa aikaisemmin. Uusi järjestely vaatisi ohjauksen ja tukirakenteiden
sijoittamista jo edeltävälle syksylle. Mainittu nivelvaiheongelman lääkkeeksi
on nyt kehitelty ratkaisuna edeltävään loppusyksyyn työpajatyypistä yhteistä
työskentelyä, jossa käynnistetään opinnäytetyön ideointia, ja selvitetään alus-
tavasti, mitä opinnäytetyö on. Lisäksi esitellään mahdollisia TKI-projekteihin
liittyviä aiheita.

Sosiaalialan koulutusohjelmassa opinnäytetyöt ovat työelämälähtöisiä ja kyt-
keytyvät pääsääntöisesti suuntautumisvaiheen harjoittelupaikkaan. Opinnäy-
tetyön ja harjoittelun integrointi kehittää opiskelijoiden itsenäisyyttä ja vas-
tuullisuutta. Tämä toimintamalli palvelee hyvin oppimista ja tuottaa hyvää
ammattillista osaamista. Oppimista tukee opettajien vahva ohjausorientaatio
sekä hyvä ammattillinen ote opinnäytetöiden ja harjoittelun ohjaamiseen.

4 OPPIMISEN JA TOIMINNAN ARVIOINTI

4.1 OPPIMISEN ARVIOINTIKÄYTÄNNÖT

Sosiaalialan koulutusohjelmassa oppimisen arviointi on monipuolista ja suuret opintokokonaisuudet eli moduulit mahdollistavat erilaisten arviointimenetelmien käyttämisen. Osaamisen arvioinnin lähtökohdat, kohteet ja ajoittuminen on kuvattu SoleOPS-järjestelmän osaamiskartassa.

Itsearviointiraportissa ilmenee, että arviointi koostuu opiskelijan itsearvioinnista, vertaisarvioinnista, työpaikkojen edustajien arvioinnista (projekteissa, harjoittelussa, opinnäytetyössä) ja opettajien tekemästä arvioinnista. Osaamista arvioidaan opintojaksoissa mm. yksilö- ja ryhmämuotoisilla tenteillä ja/tai oppimistehtävillä. Työelämän oppimisympäristöissä (kuten projektit, harjoittelu ja opinnäytetyö) päästään arvioimaan opiskelijan toimintaa ja osaamista laajemmin. Tällöin arviointiin osallistuvat myös työelämän edustajat ja asiakkaat. Kaikissa opintojaksoissa arviointi kohdistuu useampaan kuin yhteen opintosuoritukseen.

Arviointi tehdään näkyväksi käyttämällä arviointilomakkeita, oppimisen välilehtiä ja Optiman kommenttityökalua. Mallivastaukset auttavat opiskelijaa arvioimaan omaa osaamistaan. Haastatteluissa kuitenkin ilmeni, että opiskelijat eivät välttämättä tiedä, millaista osaamista heiltä edellytetään, millä perusteella heitä arvioidaan ja mitkä ovat arviointikriteerit. Opiskelijat kaipaavat jatkuvan itsereflektion lisäksi opettajilta palautetta oppimisestaan ja edistymisestään. Tässä resurssit ovat rajoitteena.

Työn alla on opintojaksojen ja niiden osien tavoitteiden sekä arviointikriteerien laatiminen tilanteessa, jossa Loimaan ja Turun koulutukset yhdistyvät. Arviointikehikon soveltaminen ja osaamisen tasokuvausten laatiminen on koettu keinoksi konkretisoida aikaisemmin ilmeisen suuria ja abstrakteja tavoitteita. Koulutusohjelman haasteena on varmistaa, että opintojen tavoitteet, toteutus ja arviointi ovat linjassa keskenään. Opiskelijat kokevat, että arviointi ei välttämättä ole opettajien ja opintojaksojen välillä tasalaatuista.

4.2 OPISKELIJAPALAUTE

Kehittämistyössä pyritään huomioimaan opiskelijapalaute, jota opiskelijat voivat antaa useissa tilanteissa. Koulutusohjelmassa käytetään Optiman opintojaksokohtaista palautetyökalua, joka toimii myös opiskelijan itsearvioinnin välineenä. Tämän lisäksi voidaan opintojakson lopussa käydä palautekeskustelu, jossa opiskelijat ja opintojaksosta vastaavat opettajat keskustelevat opintojakson toteutuksesta. Lisäksi opiskelua ja koulutusohjelmaa koskevaa palautetta varten järjestetään ammattikorkeakoulun laatujärjestelmän mukaisesti lukukausittain palautetilaisuus, jossa koulutuspäällikkö tapaa opiskelijat. Myös tuutoriimi toimii opiskelijoiden palauteväylänä ja harjoittelun jälkeen järjestetään palautetilaisuus. Opiskelijoilla on myös mahdollisuus vuosittain vastata ammattikorkeakoulun opiskelijabarometriin. Opiskelijat voivat käydä halutesaan henkilökohtaista palautekeskustelua opettajien kanssa.

Opintojaksokohtainen Optiman palautejärjestelmä on selkeästi suunniteltu sekä looginen perustuen opintojakson tavoitteisiin. Palaudemalli tukee opiskelijan itsereflektiota. Koulutuspäällikön ja opettajien mukaan nimellä annettu palaute kasvattaa ammatillisuuteen ja karsii mahdollisen epäasiallisen palautteen.

Opintojaksokohtaisen palautteen antamisen pakollisuudesta saatiin ristiriitainen käsitys. Opiskelijoiden mukaan osa opettajista edellyttää opintojaksokohtaisen palautteen antamista, jotta opiskelija saa arvosanan. Palautteen antamisesta ei kuitenkaan ole mainintaa opintojaksojen toteutussuunnitelmiin arviointikriteereissä, ja myös palautteen käsittely jää osittain kuvaamatta. Opiskelijoiden antamaa palautetta käsitellään opintojaksokohtaisissa opettajatiimeissä, ja opettajat pitävät saamaansa palautetta hyvin tärkeänä. Palaute ja korjausehdotukset kirjataan seuraavaa toteutusta suunnitteleville.

Koulutusohjelma pitää kerran lukuvuodessa palautepäivän, johon jokainen opiskelijaryhmä valmistautuu etukäteen keräämällä keskeisiä kokemuksia kyseisestä lukuvuodesta. Esimerkiksi keväällä 2010 kaikilta opiskelijaryhmiltä kerättiin etukäteen keskeisiä kokemuksia (risuja ja ruusuja) lukuvuoden 2009–2010 opiskelusta. Palautepäivään osallistuivat opettajatuutorit, opinto-ohjaaja ja koulutuspäällikkö. Opiskelijoista suuremmista ryhmistä (40–50 opiskelijaa) palautepäivään osallistuvat opiskelijaedustajat, pienemmistä ryhmistä (n. 20 opiskelijaa) kaikki opiskelijat. Opettajat kävivät läpi annetun palautteen 2.6.2010 lukuvuoden arviointipäivänä. Samalla käytiin keskustelu myös

muusta lukuvuoden aikana saadusta palautteesta (mm. opiskelijabarometri 2009). Palautepäivästä ja palautteen käsittelystä tehtiin muistio, johon kirjattiin esille nousseet asiat ja palautteen johdosta tehtävät toimenpiteet.

Palautepäivämenettely toimii koulutusohjelmassa varsin hyvin, mutta palautepäivään toivotaan koulutusohjelmassa silti lisää strukturointia. Kehittämistä on johtopäätösten ja toimenpiteiden viestinnässä opiskelijoille. Opiskelijabarometrin 2010 mukaan 67 % koulutusohjelman opiskelijoista ei tiedä, mistä voi löytää palautepäivän muistion. Palautepäivä käsitteenä oli haastatelluille opiskelijoille epäselvä. Itsearviointin aineistoon sisältyi opiskelijoille lähetetty koulutuspäällikön kirje palautteista ja toimenpiteistä. Koulutusohjelma aikoo kehittää arviointia ja arviointikriteerejä sekä harjoittelukäytänteitä palautteiden perusteella. Haastatteluissa esimerkkinä palautteen hyödyntämisestä mainittiin se, että toteutussuunnitelmien esittelyä opintojaksojen alussa oli lisätty. Toisena esimerkkinä voidaan mainita läsnäolovaatimuksien lieventäminen opintojaksoilla. Haastatellut viimeisten vuosikurssien opiskelijat totesivat, että heitä myöhemmin aloittaneiden opiskelijoiden asiat ovat paremmin palautteen ja siihen reagoinnin vuoksi.

5 KOULUTUSOHJELMAN JOHTAMINEN JA KEHITTÄMINEN

5.1 PEDAGOGINEN KEHITTÄMINEN

Turun ammattikorkeakoulun strateginen suunnitelma luo raamit koulutusohjelman pedagogiselle kehitystyölle. Tulosalueen johtoryhmässä määritellään päälinjaukset ja resurssikehykset, joiden perusteella koulutuspäällikkö johtaa ja ohjaa työtä koulutusohjelmatasolla. OPS-koordinaattori ohjaa opetussuunnitelmallisia ratkaisuja, ja opintokokonaisuusvastaavat koordinoivat käytännön pedagogista työtä. Opettajien pedagogisen osaamisen kehittämistä tuetaan laajasti. Tulosalueella ja koulutusohjelmassa järjestetään omia sisäisiä koulutuksia, kehittämispäiviä ja opettajakokouksia, joissa asioista keskustellaan. Lisäksi henkilökunta osallistuu ammattikorkeakoulun tarjoamiin koulutuksiin. Esimerkkeinä viime aikojen koulutuksista nousi arviointivierailun aikana varhaiskasvatuksen ja asiakastyön menetelmien koulutukset. Tällä hetkellä toteutettujen koulutusten lisäksi tiimien koulutukset ja ryhmätyönohjaus tulisi koulutusohjelman itsearviointiraportin mukaan ottaa uusina toimintamuotoina esille.

Opetussuunnitelmassa pedagogiseksi rakenteeksi on yhdessä hyväksytty pallerorakenne, joka sisältää itsereflektiosta, tietoperustasta, työelämäprojektista ja harjoittelusta muodostuvan kokonaisuuden. Koulutusohjelmassa suuret opintokokonaisuudet eli moduulit ovat olleet käytössä jo pitkään. Moduulirakenne koostuu lukukauden mittaisista opintojaksoista, joiden kautta pyritään määrätietoisesti rakentamaan oppimisympäristöjä aidoissa työelämäyhteyksissä (mm. projektit, oppimistehtävät, harjoittelu ja opinnäytetyö). Haastatteluissa ilmeni, että pallerorakenne-käsite on luotu vasta OPS-rakenteen luomisen jälkeen. Tämän vuoksi opettajat eivät koe sitä osaksi arkipäivää, vaan puhuvat käytännössä opintokokonaisuuksista ja sen osista. Havaintojen perusteella opiskelijatkaan eivät liitä pallerorakenne-käsitettä osaksi käytännön toimintaa.

Opetussuunnitelman moduulijajottelu poikkeaa tyypillisestä moduulirakenteesta siinä, että opiskelijalla ei ole valittavanaan erillisiä moduuleita, vaan moduuli rakentuu yhden lukukauden opintojen ympärille. Jatkossa tulee pohtia, miten moduulirakenne voisi näyttäytyä opiskelijalle pakollisten tai valinnaisten opintojen kokonaisuutena, josta hän voisi poimia moduuleita opiskelusuunnitelmaansa.

Koulutusohjelman mukaan toimintaan ei ole toistaiseksi systemaattisesti ajettu sisään innovaatiopedagogiikkaa, koska sen sisällöllistä määrittelyä ei ole koettu selkeäksi. Koulutusohjelman itsearviointiraportti vähättelee innovaatiopedagogiikkakytköstä turhaan, sillä koulutusohjelman opetussuunnitelmassa oleva työelämämoduulirakenne on Turun ammattikorkeakoulun strategisen suunnitelman mukaista innovaatiopedagogiikkaa. Innovaatiopedagogiikan mukainen toiminta on kiinteä osa koulutusohjelman arkipäivän toimintaa.

5.2 KOULUTUKSEN KEHITTÄMISASKELEET

Koulutusohjelman johdon mukaan sosiaalialan koulutusohjelma on suuri yksikkö, joten suunnanmuutokset ja isot uudistukset tapahtuvat melko hitaasti. Kehitystyötä on kuitenkin tehty runsaasti.

Lähivuosien suurena haasteena koulutusohjelmalle on Loimaan nuorten koulutuksen yhdistäminen Turun Ruiskadun toimipisteeseen. Siirtyminen mahdollistaa kaksivaiheisen sisäänoton, jossa 40 opiskelijaa aloittaa opintonsa keväällä ja 40 syksyllä. Näin saadaan opetustarjonta laajemmaksi ja opettajien työn kuormitus tasattua. Rakenteellisen muutoksen seurauksena merkittäviksi kehittämiskohteiksi muodostuvat koulutusohjelman mukaan uudet opetustilat ja opetuskulttuurien yhdentyminen. Opettajien määrä Turussa lisääntyy huomattavasti, sillä Turussa työskentelee nykyisin 14 ja Loimaalla 10 päätoimista opettajaa. Yhtenä kehittämiskohteena on yhteistyön ja roolien nykyistä tarkempi linjaaminen. Johdonmukainen ja läpinäkyvä resurssien allokointi käytännön pedagogiseen työhön eli siihen, miten kukin opettaja suunnittelee opetuksen, on jatkossa hyvin tärkeää. Toimintasuunnitelman kirjattuna tavoitteena on toteuttajien tiimityö, joka kunnioittaa yhteisöllisyyttä, sitoutumista ja kunkin opettajan asiantuntijuutta. Myös hyvinvoinnista huolehtiminen on tunnistettu koulutusohjelmassa kehittämiskohteeksi.

OPS-työhön liittyvänä tärkeänä kehityskohteena on Turun ja Loimaan yhdistymisen lisäksi osaamisperustaisen opetussuunnitelman ja osaamisohjelman arvioinnin luominen. Opintojaksojen arviointiin tullaan kirjaamaan Turun ammattikorkeakoulun tason ohjeistusten mukaisesti tasot 1, 3 ja 5. Työtä on jo tehty, ja esimerkkejä osaamislauseista ja arviointikriteereistä on olemassa. Mallia tulee jatkossa laajentaa kattamaan kaikki opetussuunnitelman opintojaksot.

Viimeisen kahden vuoden aikana on lisäksi kehitetty virtuaaliopintojen suoritustamahdollisuuksia, Second Life -ympäristössä toimimista, oppinnäytetyöprosessia sekä harjoittelua. Arviointivierailu-haastattelussa opettajat nostivat esille useita kehityskohteita ja -ideoita, mikä kuvaa henkilöstön sitoutuneisuutta ja motivoituneisuutta pitkäjänteiseen kehitystyöhön. Koulutusohjelman toimintasuunnitelmassa ja itsearviointiraportissa on lueteltu pitkä lista kehittämiskohteita vuodelle 2011: Loimaan muutto ja hyvien toimintakäytäntöjen yhdistäminen, yksittäisten oppimispolkujen mahdollistaminen opetustarjonnan rakennetta selkeyttämällä, aikuiskoulutus Loimaalla ja Salossa, AHOT-käytännöt, SoleOPSin toimivuus, harjoittelukäytäntöjen uudistaminen, englanninkieliset toteutukset, opettajien kouluttautumissuunnitelmien uudistaminen ja koulutusohjelman yhteinen osaamiskuvaus, TKI ja työelämäyhteys, hyvinvointi, yhteisöllisyys, arvostus ja tiimityö. Arviointiryhmän mielestä kehittämiskohteita on liikaa.

Arvioinnissa tuli esille, että pedagogiselle kehittämiselle ei ole ollut tarpeeksi aikaa. Koulutusohjelmassa on hyvin keskustelevalta ja kanta-aottava työkulttuuri sekä perinne omien koulutusohjelmakohtaisten työkalujen kehittämiseen. Tämän vuoksi koulutusohjelman valmius ottaa käyttöön ammattikorkeakoulussa yhteisesti sovittuja työkaluja ja toimintatapoja on heikko. Koulutusohjelman olisikin hyödyllistä punnita muutosvalmiuttaan. Ammattikorkeakoulun yhteisten ratkaisujen ja uusien toimintamallien joustava käyttöönotto antaisi enemmän aikaa varsinaiseen sisällölliseen ja pedagogiseen kehittämiseen. Jatkossa on tärkeää priorisoida kehittämiskohteet ja toteuttaa valitut hankkeet määrätietoisesti.

6 YHTEENVETO JA SUOSITUKSET

6.1 VAHVUUDET

Arviointiryhmän näkemyksen mukaan Sosiaalialan koulutusohjelman (Turku) vahvuuksia ovat:

- Koulutusohjelman pedagoginen rakenne on ansiokas ja harkittu sekä innovaatiopedagogiikkaa tukeva. Laajat opintojaksot mahdollistavat syventymisen opittavaan ainekseen ja oman oppimisen arviointiin. Kuhunkin opintojaksoon sisältyy työelämäprojekti tai harjoittelu. Opiskelijat valitsevat opintojakson alkaessa itselleen työelämäprojektin, joka toimii samalla teoreettisen tietoaineksen ”sulatuskanavana”. Harjoittelun aikaiset tehtävät tukevat opintojakson tavoitteita.
- Työelämäprojektit kytkeytyvät vahvasti opetukseen. Koulutusohjelmalla on monipuolinen projektitoiminta, joka mahdollistaa opiskelijan ammatillisen suuntautumisen projektioiskelun muodossa. Tietoperustaa heijastetaan koko ajan työelämäprojekteihin. Teoriaa ja projektin kulkua käydään läpi tutoriaaliryhmissä, mikä edistää opiskelijoiden oppimista.
- Opettajat tekevät yhteistyötä opintojakson suunnitteluvaiheessa. Tälle on jo pitkä perinne. Henkilökunta on sitoutunut suunnittelutyöhön.
- Koulutusohjelmalla on vahva ohjauskulttuuri. Oppimista tukee opettajien vahva ohjausorientaatio sekä hyvä ammatillinen ote opinnäytetöiden ja harjoittelun ohjaamiseen. Tuutoritiimi toimii järjestelmällisesti, ja tuutorointia ohjaa suunnitelma.
- Opiskelijat kokevat, että opettajat ovat helposti lähestyttäviä ja heillä on aitoa kiinnostusta opiskelijoihin.
- Opiskelijat saavat kirjallisista töistä kirjallisen palautteen.

- Palautepäivämenettely toimii koulutusohjelmassa varsin hyvin. Koulutuspäällikkö lähettää opiskelijoille kirjeen palautteista ja toimenpiteistä.
- Opintojaksokohtainen Optiman palautejärjestelmä on selkeästi suunniteltu sekä looginen perustuen opintojakson tavoitteisiin. Palautejärjestelmä tukee opiskelijan itsereflektiota.

6.2 HEIKKOUEDET

Arviointiryhmän näkemyksen mukaan koulutusohjelman heikkouksia ovat:

- Toteutussuunnitelmakäytäntö on tällä hetkellä hieman epämääräinen. Tietosisältöjen kirjaamiskäytäntö ja suhde lukujärjestykseen ovat siirtymävaiheessa. SoleOPSin käyttöönotto on tuonut sekaannusta toteutussuunnitelmakäytäntöihin.
- Joustavia opintopolkuja on mahdollistettu vielä varsin niukasti. Opiskelijoilla on rajalliset mahdollisuudet valita valinnaisia tai vapaasti valittavia opintojaksoja.
- Opiskelijoiden on vaikea löytää tietoa vapaasti valittavista opintojaksoista.
- Yhteistyö muiden tulosalueiden kanssa on vielä vähäistä.
- Koulutusohjelman valmius ottaa käyttöön ammattikorkeakoulussa yhteisesti sovittuja työkaluja ja toimintatapoja on heikko.
- Opiskelijat kaipaavat jatkuvan itsereflektion lisäksi palautetta oppimisestaan ja edistymisestään opettajilta. Opiskelijat kokevat, että arviointi ei välttämättä ole tasalaatuista opettajien ja opintojaksojen välillä.

6.3 SUOSITUKSET

Tukeakseen koulutusohjelman kehittämistyötä arviointiryhmä suosittelee seuraavaa:

- Koulutusohjelman tulee siirtää Optima-toteutussuunnitelmien sisältö SoleOPSiin ja keskittää opiskelijalle suunnattu ohjeistus ja ajantasainen tiedotus yhteen paikkaan.

- Koulutusohjelman tulee mahdollistaa nykyistä paremmin joustavia opintopolkuja.
- HOPSien joustavuutta lisätään. Koulutusohjelma ottaa käyttöön SoleHOPSin.
- Arvioinnin läpinäkyvyyttä ja tasalaatuisuutta tulee parantaa. Osaamis pohjaista arviointia pitää selkeyttää ja kuvata osaamisen tasot (1–5). Arviointikehikon soveltaminen ja osaamisen tasokuvausten laatiminen on hyvä keino konkretisoida aikaisemmin ilmeisen suuria ja abstrakteja tavoitteita. Koulutusohjelman tulee varmistaa, että opintojen tavoitteet, toteutus ja arviointi ovat linjassa keskenään.
- Opiskelijoille annetaan systemaattisesti palautetta projektiopinnoista. Tässä on rooli sekä opettajilla että työelämän edustajilla.
- Opiskelijoille annetaan syvällisempää ohjausta portfolion tekemiseen.
- Ammattikorkeakoulun yhteisten ratkaisujen ja uusien toimintamallien joustava käyttöönotto antaisi enemmän aikaa varsinaiseen sisällölliseen ja pedagogiseen kehittämiseen, johon nähdään olevan liian vähän aikaa. Jatkossa on tärkeää priorisoida pedagogiset kehittämiskohteet ja toteuttaa valitut hankkeet määrätietoisesti.
- Yhteistyötä muiden tulosalueiden kanssa tulee lisätä.
- Laajennetaan sosiaalisen median työkalujen käyttöä nykyistä useammille opettajille.
- Opiskelijoille pitää vielä vahvemmin viestiä palautteen tuloksista ja niiden pohjalta tehtävistä toimenpiteistä, jotta opiskelijat näkevät palautteen antamisen mielekkyyden.
- Jatkossa tulee enemmän pohtia, miten moduulirakenne rakentuisi siten, että opiskelijalle näyttäytyisi pakollisten tai valinnaisten moduulien kokonaisuus, josta hän voi poimia niitä opiskelusuunnitelmaansa.

LÄHTEET

ENQA. 2007. ENQA report on Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area. European Association for Quality Assurance in Higher Education. ENQA: Helsinki.

ENQA 2009. ENQA report on Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area. European association for Quality Assurance in Higher Education. Helsinki: Multiprint. (http://www.enqa.eu/pubs_csg.lasso).

Hintsanen, V., Luukka, M-R., Lounasmeri, T., Majander, M., Renvall, J., Holopainen, H. & Hiltunen, K. 2010. Turun ammattikorkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmän auditointi. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 2:2010. Tampere.

Kairisto-Mertanen, L., Kanerva-Lehto, H. & Penttilä, T. (toim.). 2009. Kohti innovaatiopedagogiikkaa. Uusi lähestystapa ammattikorkeakoulujen opetukseen ja oppimiseen. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 92. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

Kettunen, J. 2009. Innovaatiopedagogiikka. Kever-verkkolehti, Vol.8, nro 3. <http://ojs.seamk.fi/index.php/kever/issue/view/68>.

Korkeakoulujen arviointineuvosto 2010. Korkeakoulujen laatujärjestelmien auditointikäsikirja vuosiksi 2011–2017. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 16: 2010. Tampere: Korkeakoulujen arviointineuvosto.

Korkeakoulujen arviointineuvosto 2007. Korkeakoulujen laadunvarmistusjärjestelmien auditointi. Auditointikäsikirja vuosille 2008–2011. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 7: 2007. Tampere: Korkeakoulujen arviointineuvosto.

Kotila, H. 2003. Oppimiskäsitykset ammattikorkeakoulutuksessa. Teoksessa H. Kotila (toim.) Ammattikorkeakoulupedagogiikka. Helsinki: Edita.

Lehtonen, J. & Kanerva-Lehto, H. & Koivisto, J. 2006. Tutkimuspaja mahdollisuutena yhdistää opetus ja t&k. Turun ammattikorkeakoulun puheenvuoroja 24. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

Mikkonen, A., Virtala, M., Heikkilä, J., Mutka, U., Ikonen, H., Tulkki, H., Vänskä, K., Laiho, K. & Toikka, M. . 2004. Matkalla monikulttuuriseen hoitotyöhön. Koulutusohjelman ristiin-arviointiraportti. Towards multicultural nursing. Cross-Evaluation Report of a Degree Programme. Jyväskylän ammattikorkeakoulun raportteja 2. Reports from Jyväskylä Polytechnic 2. Jyväskylän ammattikorkeakoulu: Jyväskylä University Press.

Opetusministeriö. 2004. Koulutuksen laadunvarmistus. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2004:6.

Soini, J., Häkkinen, T., Kantola, I., Mertsola, M., Scheinin, M., Seikola, A., Storti, A. & Tuohi, R.2008. Rakennustekniikan koulutusohjelman arviointiraportti – vankalta perustalta monimuotoista tutkimus- ja kehitystoimintaa. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 76. Turku. Turun ammattikorkeakoulu.

LIITE I

Koulutusohjelman valitsemat itsearviointiraporttiin liittyvät teemat ja kysymykset, joista koulutusohjelma toimitti näytöt.

SOSIAALIALAN KOULUTUSOHJELMAN (TURKU) RISTIINARVIOINTI

Itsearvioinnin teemat ja kysymykset:

A. Koulutusohjelman, opetussuunnitelman ja opetuksen suunnittelu

Miten opetussuunnitelma laaditaan? Miten OPS -työ on vastuutettu ja ketkä siihen osallistuvat?

Miten OPS -työssä suunnitellaan osaamisen kehittyminen?

Millainen pedagoginen lähtökohta ohjaa opetussuunnitelman ja opetuksen suunnittelua?

Miten suunnitellaan ohjauksen sekä tutkimus- ja kehittämistyön integrointi opetukseen?

Millainen on koulutusohjelman toteutussuunnitelmakäytäntö? Mikä merkitys toteutussuunnitelmalla ("totsulla") on opettajan työssä ja opiskelijalle?

Mitä hyvää koulutusohjelman toteutussuunnitelmakäytännössä on?

Mitä kehittämistä koulutusohjelman toteutussuunnitelmakäytännössä on?

Miten toteutussuunnitelmat kytkeytyvät opiskelijoiden työjärjestyksiin?

Miten osaamisperustaisuus ilmenee opetussuunnitelmassa, toteutussuunnitelmissa ja arvioinnissa?

Koulutusohjelma toimittaa 3 kohdasta näytön (liitteet 1-3)

B. Opetus ja ohjaus

Miten innovaatiopedagogiikka näkyy koulutusohjelman toiminnassa?

Miten työelämäyhteyksiä ja koulutusohjelman tutkimus- ja kehitystyötä hyödynnetään opiskelijan oppimisessa ja opetuksessa?

Mitä yhteistyötä koulutusohjelma tekee muiden koulutusohjelmien kanssa ja yli tulosaluerajojen?

Mitä opetusmenetelmiä koulutusohjelmassa käytetään?

Arvioi, miten hyvin opetusmenetelmät sopivat oppimistavoitteisiin.

Miten opetussuunnitelmassa mahdollistetaan joustavat opintopolut?

Millainen on HOPS -käytäntö?

Miten usein ja millä tavalla opiskelijoiden kanssa käydään HOPS-keskusteluita?

Millaista on koulutusohjelman opettajien yhteistyö opetuksessa ja opiskelijoiden ohjauksessa?

Miten tieto- ja viestintätekniikkaa hyödynnetään opetuksessa?

Miten koulutusohjelma on hyödyntänyt sosiaalista mediaa opetuksessa? Millaisia ovat kokemukset oppimisen näkökulmasta?

Koulutusohjelma toimittaa 3 kohdasta näytön sovittavalla tavalla.

C. Oppimisen ja toiminnan arviointi

Millainen itsearvioinnin käytäntö koulutusohjelmassa on? Miten toiminnan onnistumista (arviointi ja palaute) käsitellään koulutusohjelmassa?

Millaisilla arviointimenetelmillä arvioidaan, onko opiskelijalle muodostunut jäsentynyt ja syvälinen näkemys opiskeltavista aiheista? Arvioi käytettäviä arviointimenetelmiä.

Miten koulutusohjelmassa kerätään opintojaksopalautetta?

Millaisia ovat palautepäivän kokemukset koulutusohjelmassa?

Koulutusohjelma toimittaa 2 kohdasta näytön.

D. Pedagoginen johtaminen ja kehittäminen

Mitä koulutusohjelman yhteinen pedagoginen kehittäminen tarkoittaa käytännön toimintana?

Milloin ja missä sitä tehdään?

Miten pedagogiset valinnat on määritelty?

Miten koulutusohjelmassa ohjataan pedagogista työtä (kuka/ketkä ohjaavat - vastuut?)

Miten koulutusohjelman opettajan pedagogista osaamisen kehittämistä tuetaan?

Mitkä ovat seuraavat suunnitellut askeleet koulutusohjelman kehittämisessä?

Kuvaa, miten tämä itsearviointiraportti on tehty ja ketkä ovat sen laatimiseen osallistuneet?

Esittäkää 2 kpl esimerkkejä siitä, miten arviointia ja palautetta on hyödynnetty toiminnan kehittämisessä.

LIITE 2

Arviointivierailun ohjelma

Aika:	19.4.2011 klo. 8.30–16.00
Paikka:	Ruiskatu, Turku
Arviointiryhmä:	Ismo Kantola, kehityspäällikkö, puheenjohtaja Hilkka Torikka, suunnittelija, sihteeri Iiro S. Ruuska, opiskelijaedustaja Ville Hyyppä, lehtori Mauri Kantola, koulutuspalvelupäällikkö Mika Suutari, koulutuspäällikkö Leena Walta, yliopettaja Laura Heinonen, lehtori

Klo	Arviointiryhmän lisäksi paikalla
8.00–8.30	Arviointiryhmän kokous
8.30–9.45	Teema 1: Esimerkkimoduulin (TSOS09, A3 Yhteisöllinen työ, 16 op sekä Pelikaveri-projektit) suunnittelu, toteutus ja arviointi. Anja Kuukasjärvi, lehtori / OKV Liisa Pirinen, lehtori / opettaja Laura Närvi, tuntiopettaja / opettaja opiskelija 1. Karoliina Kuronen, Tsos09 opiskelija 2. Marko Jokio, Tsos09
9.45–10.25	Koulutusohjelman johto: koulutusjohtaja Marjut Putkinen koulutuspäällikkö Meeri Rusi

10.30– 11.15	<p>Teema 2: Ohjaus ja tutorointi, portfolioyöskentelyn case-esimerkit (2 kpl: 2. vsk:n opiskelijan portfolioyö, loppuvaiheen opiskelijan ammatillisen kasvun analyysi ja näyteportfolio).</p> <p>Heli Virjonen, opinto-ohjaaja,lehtori Marjatta Hahtola, tuutoropettaja, lehtori Opiskelijat: Sini Koskela,Tsos09, Henri Peltomaa, Tsos09, Heidi Tuomola Tsos08</p>
12.15–12.55	<p>Teema 3: harjoittelu ja opinnäytetyöskentely suuntaavissa opinnoissa, case-esittely.</p> <p>Kari Salonen, yliopettaja, opinnäytetyön vastaava opettaja Eeva Timonen-Kallio, lehtori, LaNuPe OKV Salon ak -ryhmässä Markku Heino, lehtori SoPa OKV Turun ja Salon ryhmissä Veera Kuusisto, opiskelija SoPa Nina Kaistila, opiskelija SoPa (yhteinen opinnäytetyö aloitettu tammikuussa 2011)</p>
13.00–14.10	<p>Opiskelijoiden haastattelu</p> <p>Simo Huovinen NsosTk11 Mika Leiritie, NsosTs10 Heta Pöyliö Jenna Raitanen 1. vuosi Veera Kuusisto Nina Kaistila</p>
14.20–15.30	<p>Henkilöstön haastattelu</p> <p>Kristiina Rastas, opintos sihteeri Sirppa Kinos, lehtori Maija-Liisa Aronpää, tuntiopettaja Kari Salonen, yliopettaja Katariina Felixson, tuntiopettaja Eeva Timonen-Kallio, lehtori Terttu Parkkinen, lehtori</p>
15.30–16.00	<p>Arviointiryhmän kokous</p>